

Broedvogels van Landgoed Providentia in 2007

J. Kok

SOVON-inventarisatierapport 2007/15
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van Nieuwland Advies

Nieuwland

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland 2007

ISSN-nummer: 1382-6255

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Nieuwland Advies

Men gelieve dit rapport te citeren als: Kok J. 2007. Broedvogels van Landgoed Providentia in 2007. SOVON-inventarisatierapport 2007/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

Foto's: J.Kok. Ringmus omslag: Hans Gebuis

Niets uit dit rapport mag worden vereenvoudigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOVON en/of opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Beschrijving inventarisatiegebied	6
3. Werkwijze	7
3.1 Kader en doelstelling	7
3.2 Methode	7
3.3 Weersomstandigheden	8
4. Resultaten	10
4.1 Toelichting per soort	10
5. Literatuur	13
Bijlage : Soortkaarten	

Samenvatting

In het voorjaar van 2007 is door SOVON Vogelonderzoek Nederland in opdracht van Nieuwland Advies een broedvogelkartering uitgevoerd op het terrein van Landgoed Providentia. Het geïnventariseerde gebied ligt net ten noordoosten van het dorp Sterksel en een tweetal kilometers ten zuiden van de Strabrechtsche Heide in de provincie Noord-Brabant. Het valt binnen de kilometerhokken met de Amersfoort-coördinaten 171-374, 171-373, 172-374 en 172-373 en is 86,2 hectare groot.

Het broedvogelonderzoek werd uitgevoerd volgens de BMP-A methodiek zoals beschreven in de Handleiding Broedvogel Monitoring van SOVON (van Dijk 2004). Aan het gebied werden vijf vroege ochtendbezoeken gebracht.

Op het terrein van Landgoed Providentia werden voorjaar 2007 33 soorten broedvogels vastgesteld, die in totaal 321 territoria bezetten. Er waren vier soorten van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels aanwezig, te weten de Groene Specht, de Grauwe Vliegenvanger, de Matkop en de Ringmus. De soortsamenvatting in het gebied is karakteristiek voor ouder bos en besloten cultuurlandschap.

1. Inleiding

In het voorjaar van 2007 is door SOVON Vogelonderzoek Nederland in opdracht van Nieuwland Advies een broedvogelkartering uitgevoerd op het terrein van Landgoed Providentia. De verzamelde gegevens zullen worden gebruikt bij een Flora- en faunawet toetsing in verband met een mogelijke herinrichting van het terrein. Het broedvogelonderzoek werd uitgevoerd volgens de BMP-A methodiek zoals beschreven in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project van SOVON (van Dijk 2004). Alle aanwezige soorten zijn geïnventariseerd.

Figuur 2.1. De kerk, centraal gelegen op het Providentia-terrein.

Figuur 2.2. Het akkerland aan de rand van het Providentia-terrein.

2. Beschrijving van het inventarisatiegebied

Het geïnventariseerde gebied ligt net ten noordoosten van het dorp Sterksel en een tweetal kilometers ten zuiden van de Strabrechtsche Heide in de provincie Noord-Brabant. Het valt binnen de kilometerhokken met de Amersfoort-coördinaten 171-374, 171-373, 172-374 en 172-373 en is 86,2 hectare groot.

In het centrale deel van het landgoed bevindt zich een centrum voor epilepsiepatiënten, dat bestaat uit woonvoorzieningen, sportvelden, een kerk, een kinderboerderij en een eigen begraafplaats. Op het Landgoed bevinden zich voorts twee percelen maïsland en enkele bospercelen die voornamelijk bestaan uit Grove Den, Eik, Lariks en Fijnspar.

Figuur 2.3. Ligging van het onderzoeksgebied

Figuur 2.4. Grondgebruik onderzoeksgebied

3. Werkwijze

3.1 Kader en doelstellingen

De broedvogelinventarisatie moet gegevens opleveren voor een Flora- en faunawet toetsing ten behoeve van een mogelijke herinrichting van het terrein. Deze gegevens moeten aan een aantal eisen voldoen:

- (a) verzameld volgens de kwaliteitsnormen van SOVON
- (b) alle beheerrelevante soorten dienen te worden gekarteerd
- (c) gegevens dienen beschikbaar te zijn als ‘stippenkaarten’ (verspreidingskaarten per soort)

Bij een ornithologische basiskartering BMP-A worden alle broedvogelsoorten onderzocht waarvan het voorkomen iets kan zeggen over de kwaliteit van het terrein of de effecten van het gevoerde beheer.

3.2. Methode

Het broedvogelonderzoek werd uitgevoerd volgens de BMP-A methodiek zoals beschreven in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project van SOVON (van Dijk 2004). Alle aanwezige soorten zijn geïnventariseerd. Aan het gebied werden vijf vroege ochtendbezoeken gebracht. Het bezoekschema inclusief de duur van de bezoeken is in onderstaande tabel 3.2.1. weergegeven. In 2007 werd aan de Landgoed Providentia 11,1 minuten gemiddeld per hectare besteed.

Tabel 3.2.1. Overzicht veldbezoeken

Datum	Aanvang	Eind	Duur (minuten)	Weersomstandigheden
09 april 2007	06.30u	10.45u	195	16°C bewolkt
25 april 2007	05.45u	09.15u	210	25°C zon
30 mei 2007	05.00u	08.15u	195	18°C zon
12 juni 2007	04.00u	07.45u	225	22°C bewolkt
03 juli 2007	05.00u	07.15u	135	18°C bewolkt en enkele buien

Figuur 3.1 & 3.2: Grove dennenbos en uitzicht naar de kerk

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2007 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3.3.1 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2007 was zeer zacht en zonnig met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 8,0 ° C tegen 5,8 ° C normaal. Het aantal vorstdagen bedroeg drie en lag derhalve ruim onder het gemiddelde van negen. De neerslaghoeveelheden waren normaal. Het aantal zonuren is gemiddeld over het land uitgekomen op 183 tegen een langjarig gemiddelde van 115 uur. Daarmee was maart zeer zonnig. De zon scheen uitzonderlijk veel in het noordelijk kustgebied. In Leeuwarden was maart met 211 zonuren het zonnigst. In De Bilt werden 157 uren zon geregistreerd. Landelijk viel er gemiddeld 69 mm neerslag; het langjarig gemiddelde is 65 mm. Het natst was het in het midden van het land (bijv. Soesterberg 91 mm), in het zuidoosten des lands viel slechts 50 mm.

April

April 2007 was een echte recordmaand: het was in heel Nederland extreem zacht, droog en zonnig. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 13,1 ° C tegen 8,3 ° C normaal eindigde april 2007 als veruit de zachtste sinds het begin van de waarnemingen in 1706. Op 14 april werd met 27,6 ° C de eerste zomerse dag geregistreerd. Er volgden nog zes zomerse dagen met een temperatuur van boven de 25 graden (het oude record stond op drie). Het aantal warme dagen kwam deze maand uit op het recordaantal van 14 dagen tegen normaal twee. April was voorts uitzonderlijk droog: gemiddeld viel er slechts 0,4 mm tegen 44 mm normaal. Met een landelijk gemiddelde van 280 zonuren tegen een gemiddelde van 162 was april ook nog eens bijzonder rijk aan zonuren.

Mei

Mei 2007 was warm, zeer nat en kende een normaal aantal zonuren. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 14,1 ° C tegen een langjarig gemiddelde van 12,7 ° C was het aan de warme kant. Veel uitschieters waren er niet: er werd in De Bilt slechts één zomerse dag geregistreerd tegen drie gemiddeld. Met een landelijk gemiddelde van 104 mm neerslag tegen 57 mm normaal was mei zeer nat. Het natste KNMI-station was Cabauw (onder Utrecht) met 143 mm. In Vlissingen viel met 66 mm de minste neerslag. De zon scheen relatief veel in het noordoosten (bijv. 228 zonuren in Stavoren), terwijl het zuidoosten relatief vaak bewolkt was (bijv. 172 zonuren in Maastricht).

Juni

Juni 2007 was erg warm, maar tevens nat en vrij somber. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 17,5 ° C tegen 15,2 ° C normaal eindigde juni op een gedeelde vijfde plaats in de rij van warmste junimaanden sinds 1901. In De Bilt werden in totaal 22 warme dagen (maximumtemperatuur 20,0 ° C of hoger) geregistreerd tegen een langjarig gemiddelde van 12. Met gemiddeld over het land 96 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 71 mm was juni aan de natte kant. In midden des lands viel relatief veel neerslag (bijv. 143 mm in Cabauw), terwijl het zuidoosten in deze maand juist wat droger bleef (bijv. 44 mm in Arcen nabij Venlo). De zon scheen het meest in het noordwesten van het land met in De Kooy 191 zonuren. Het somberst was het in Zeeland met slechts 137 zonuren.

Juli

Juli 2007 was zeer nat, aan de sombere kant en vrij koel. Vrijwel de gehele maand bepaalden depressies het weer. Met een landelijk gemiddelde van 155 mm was het de op één na natste julimaand sinds 1906. Normaal valt er gemiddeld over het land 70 mm. De meeste neerslag viel in de westelijke helft van het land, de minste in het zuidoosten. Het Noord-Hollandse KNMI-station Hoorn kende met 219 uur de meeste zonneschijn. De zon was het minst te zien in het zuidoosten van het land. Het

Limburgse Arcen kwam niet verder dan 159 uren. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 17,0° C tegen normaal 17,4° C was juli aan de koele kant.

Tabel 3.3.1. Enkele weersvariabelen in De Bilt in de periode maart-juli 2007, op basis van het KNMI. ref. staat voor de referentie waarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	8,0	5,6	69,0	65	50	31	5.3	5.4
April	12,6	8,0	0,3	44	67	39	3.9	4.9
Mei	13,7	12,3	104,0	57	41	43	4.7	4.5
Juni	17,0	14,9	96,0	71	33	38	4.1	4.4
Juli	16,8	17,1	155,0	70	37	40	5.0	4.3

4. Resultaten

In het voorjaar van 2007 werden 33 soorten broedvogels vastgesteld in het onderzoeksgebied, die tezamen 321 territoria bezetten (zie tabel 4.1). Het gaat met name om vogelsoorten van cultuurlandschap en bos. In totaal zijn er vier Rode-Lijst soorten waargenomen, te weten Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Ringmus.

Tabel 4.1. Overzicht van de totalen per soort en de dichtheid per 100 ha.

Soort	Aantal	/100 ha	Soort	Aantal	/100 ha
Holenduif	2	2,30	Matkop	3	3,45
Houtduif	17	19,55	Kuifmees	8	9,20
Turkse Tortel	1	1,15	Zwarte Mees	3	3,45
Groene Specht	1	1,15	Pimpelmees	14	16,10
Zwarte Specht	1	1,15	Koolmees	37	42,55
Grote Bonte Specht	8	9,20	Boomklever	3	3,45
Witte Kwikstaart	1	1,15	Boomkruiper	9	10,35
Winterkoning	31	35,71	Gaai	3	3,45
Heggenmus	9	10,35	Ekster	1	1,15
Roodborst	28	32,20	Kauw	9	10,35
Merel	26	29,90	Zwarte Kraai	6	6,90
Zanglijster	7	8,05	Spreeuw	4	4,60
Tijftjaf	17	19,55	Ringmus	2	2,30
Fitis	8	9,20	Vink	41	47,15
Goudhaan	17	19,55	Groenling	4	4,60
Grauwe Vliegenvanger	1	1,15	Appelvink	1	1,15
Staartmees	4	4,60			

4.1. Toelichting per soort

In het onderstaande worden de kenmerkende vogelsoorten beschreven en soorten van de nieuwe Rode Lijst. Daarbij komt aan de orde in welk leefgebied de soort zich ophoudt.

Bij de soortbeschrijvingen is gebruik gemaakt van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels (van Beusekom *et al.* 2005), de Atlas van de Nederlandse broedvogels (SOVON 2002) en de Broedvogelatlas van Midden- en Oost-Brabant (Poelmans & van Diermen 1997).

Sperwer 0 (*Accipiter nisus*)

Sperwers broeden plaatselijk in Brabantse bossen, en dan bij voorkeur in dichte naaldhoutbosjes. Aan de oostzijde van het onderzoeksgebied is een dergelijk bosje aanwezig. Hier werden bij de start van het veldwerk ook plukresten van duiven gevonden, en werd een rustende Sperwer opgestoten. Ondanks gericht zoeken kon echter geen sperwernest in het bosje worden gevonden. De soort werd zelfs niet meer vastgesteld in het gehele onderzoeksgebied. De conclusie lijkt dan ook gerechtvaardigd dat de Sperwer in 2007 niet in het gebied gebroed heeft.

Buizerd 0 (*Buteo buteo*)

De Buizerd is een tamelijk gewone broedvogel van oudere bospercelen in Oost-Brabant. Met name het zuidwestelijk en zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied voldoet aan de habitateisen van de soort. Desondanks kon hier voorjaar 2007 geen territorium worden vastgesteld. Wel werd aan de zuidrand

van het onderzoeksgebied een enkele maal een Buizerd gezien. Waarschijnlijk bevond zich hier niet ver van het onderzoeksgebied een territorium.

Groene Specht 1 (*Picus viridis*)

RL: Kwetsbaar

De Groene Specht staat op de Rode Lijst vanwege een landelijke afname van 35% ten opzichte van de jaren zestig. De Groene Specht broedt in open loofbos, ouder naaldbos en besloten cultuurlandschap en foerageert in grazige vegetaties op mieren. Op het terrein van Landgoed Providentia is één territorium gevonden. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een gemiddelde dichtheid van 1-1,5 paar per 100 hectare bos.

Zwarte Specht 1 (*Dryocopus martius*)

De Zwarte Specht heeft een voorkeur voor ouder bos. Grove Dennen en Beuken zijn de favoriete nestbomen. In het geïnventariseerde gebied is één territorium vastgesteld. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een gemiddelde dichtheid van 1 paar per 100 hectare bos. Zwarte Spechten hebben een groot territorium. Het territoriumhoudende paar op Providentia zal waarschijnlijk ook de bossen ten oosten van het landgoed tot hun leefgebied rekenen.

Grote Bonte Specht 8 (*Dendrocopus major*)

De Grote Bonte Specht is de meest voorkomende spechtensoort van het landgoed Providentia. Ze komen tot broeden in bossen, houtsingels en in parken. Verspreid over het terrein zijn er acht territoria gevonden. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een gemiddelde dichtheid van 5-10 paar per 100 hectare naaldbos en 15-35 paar per 100 hectare in gemengd- en loofbos.

Grauwe Vliegenvanger 1 (*Muscicapa striata*)

RL: gevoelig

Vanwege een afname met tenminste 50% van de landelijke populatie is de Grauwe Vliegenvanger op de Rode Lijst geplaatst. Grauwe Vliegenvangers broeden vooral in rijk, ouder loofbos. In het zuidwestelijk deel van het geïnventariseerde gebied is één territorium vastgesteld. Dit bevond zich in een gevarieerd bosperceel van Grove Den en Zomereik. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een gemiddelde dichtheid van 0-5 paar/100 ha in naaldbos tot 35-55 paar/100 ha in oud loofbos.

Matkop 3 (*Parus montanus*)

RL: Gevoelig

De Matkop is op de Rode Lijst geplaatst vanwege een landelijke afname van meer 50% sinds begin jaren zestig. De Matkop heeft een voorkeur voor jonge loof- en naaldbossen. Verspreid over het Providentia-terrein zijn er voorjaar 2007 drie territoria gevonden, allen in circa 20 jaar oude eikenbosjes.

De dichtheid in het onderzoeksgebied bedroeg 3,45 paar per 100 hectare. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een gemiddelde dichtheid van 0,7-1,11 paar/100 ha in agrarisch landschap, terwijl de dichtheid in bos- en natuurgebieden varieert tussen de 3-15 paar per 100 ha.

Boomklever 3 (*Sitta europaea*)

De Boomklever heeft een voorkeur voor oude loofbossen. Voorjaar 2007 werden er op Landgoed Providentia drie territoria vastgesteld: twee in de Lindes rond de Kerk en één aan de rand van het geïnventariseerde gebied. Door het ouder worden van de bossen neemt de Boomklever in Noord-Brabant in aantal toe.

Kauw 9 (*Corvus monedula*)

Bij de kerk is de Kauw met zeven broedparen aanwezig. Eén territorium is vastgesteld bij de kinderboerderij en voorts werd een nest gevonden in een holte van een Beuk aan de zuidkant van het

gebied. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een dichtheid van 1,6-2,1 paar/100 ha in agrarisch gebied en 15-20 paar/100 ha in urbaan gebied.

Ringmus 2 (*Passer montanus*)

RL : Gevoelig

De Ringmus is op de Rode Lijst geplaatst omdat de populatie vanaf de jaren zestig met minimaal 50% is afgenomen. Deze afname is veroorzaakt door het verdwijnen van zomergranen ten faveure van wintertarwe en maïsteelt. De Ringmus heeft een voorkeur voor een boomrijke cultuurlandschap met veel kruidenrijke overhoekjes. Verspreid over het Providentia-terrein zijn er voorjaar 2007 twee territoria gevonden. Eén paar bevond zich in het dorpje en het andere territorium lag aan de rand van het terrein tegenover een boerderij. Poelmans & van Diermen (1997) vermelden voor Midden- en Oost-Brabant een dichtheid van 12-16 paar/100 ha. in agrarisch gebied.

5. Literatuur

BEUSEKOM R., P. HUIGEN, F. HUSTINGS, K. DE PATER & J. THISSEN (RED.), 2005. Rode lijst van de Nederlandse broedvogels. Vogelbescherming Nederland, SOVON Vogelonderzoek Nederland & Tirion Uitgevers, Baarn.

DIJK A.J. VAN, 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. 2002. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

POELMANS W. & VAN DIERMEN J. 1997. Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 's Hertogenbosch.

Websites

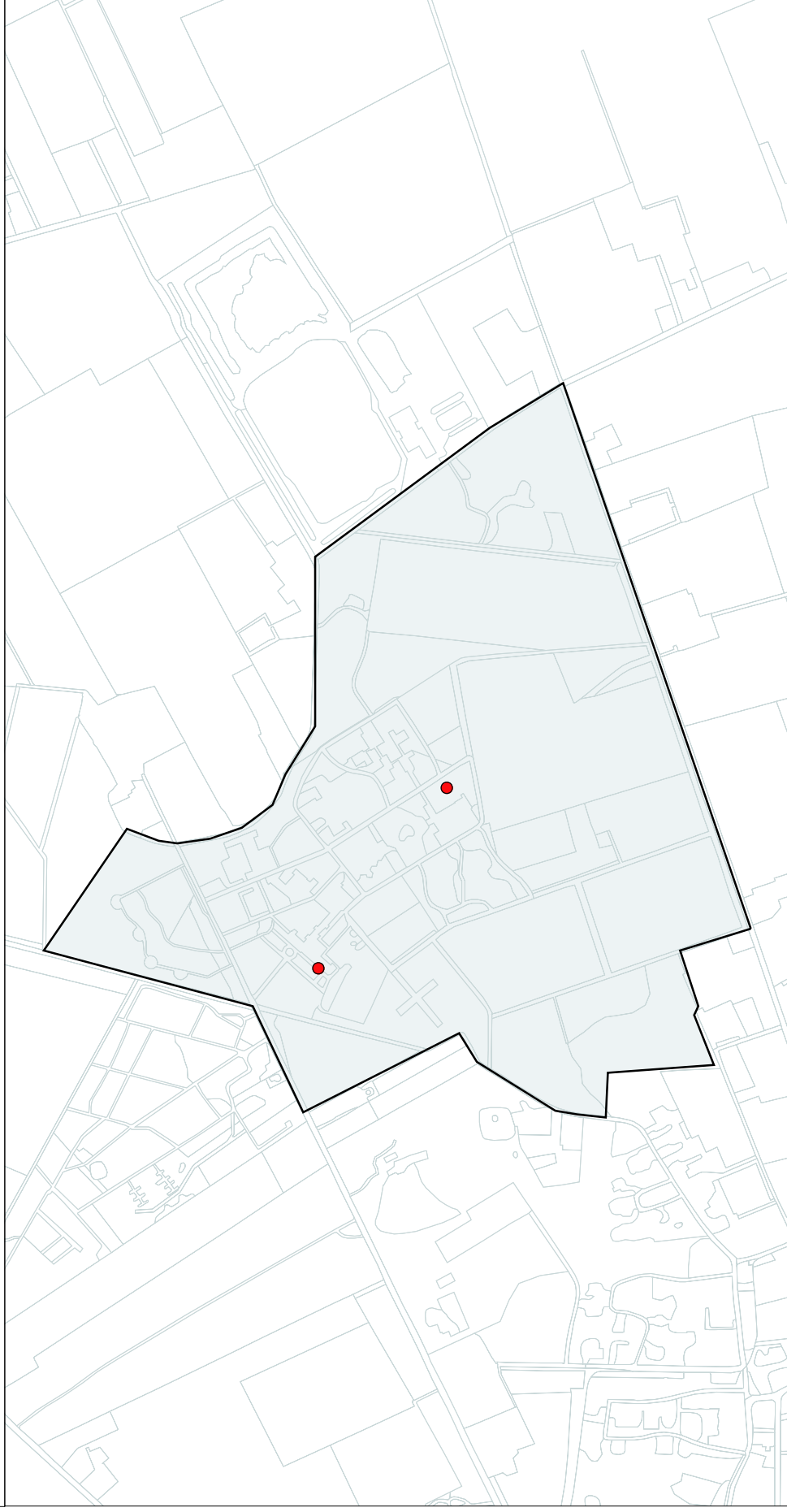
<http://www.sovon.nl>

<http://www.vogelbescherming.nl>

Bijlage I: Soortkaarten

Providentia 2007

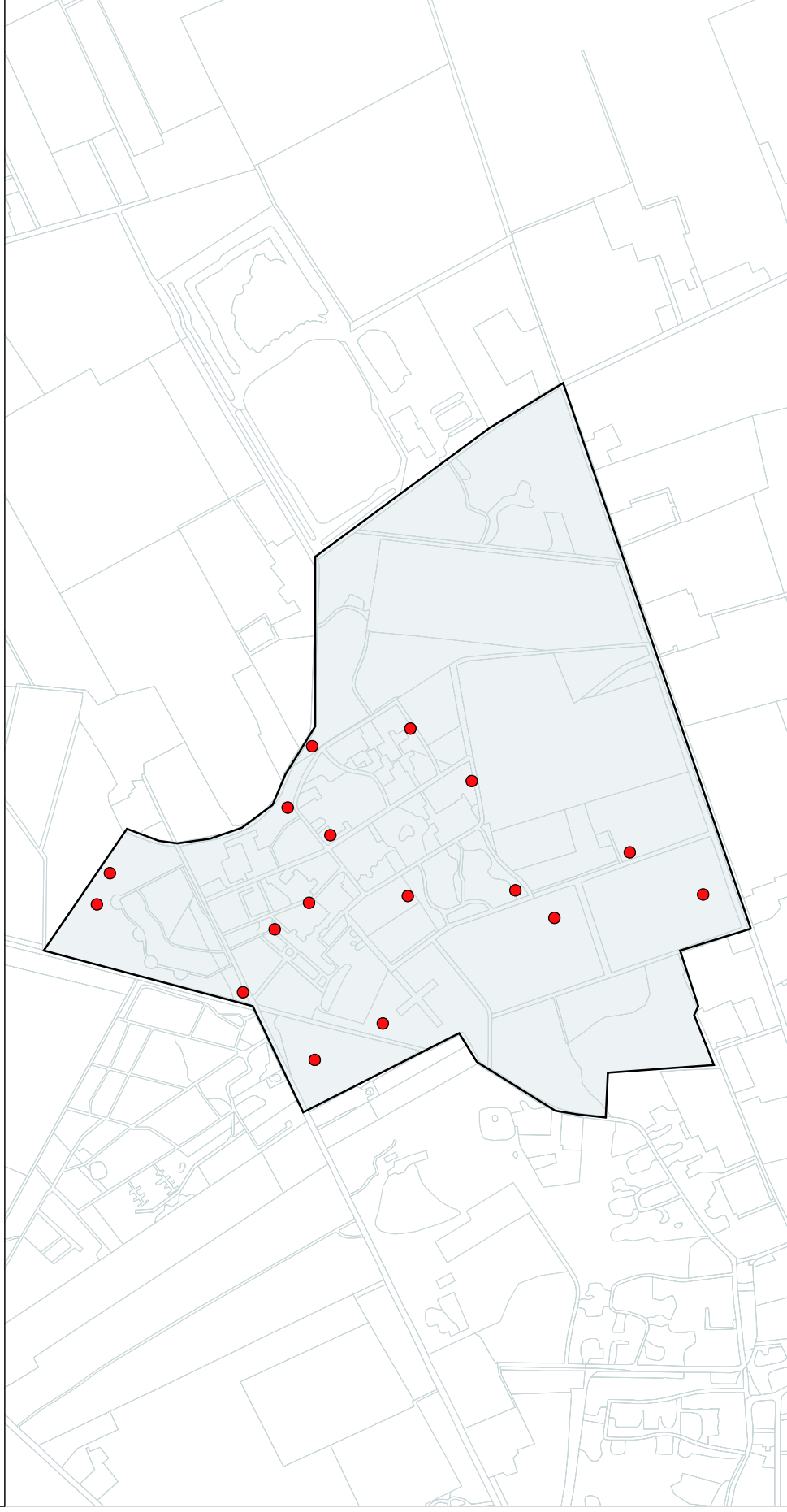
Holenduif 2 territories

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Houtduif 17 territoria

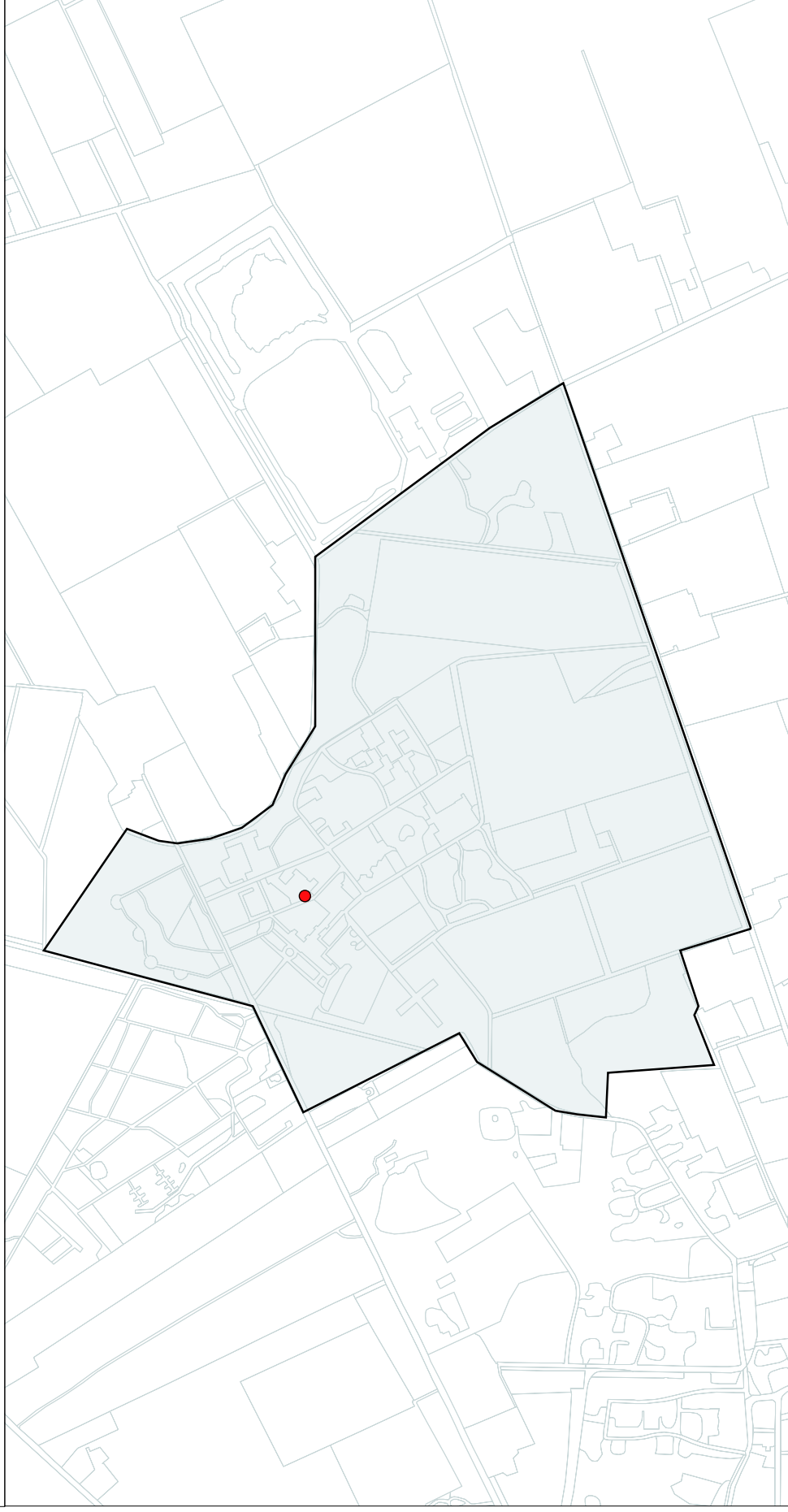

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Turkse Tortel 1 territorium

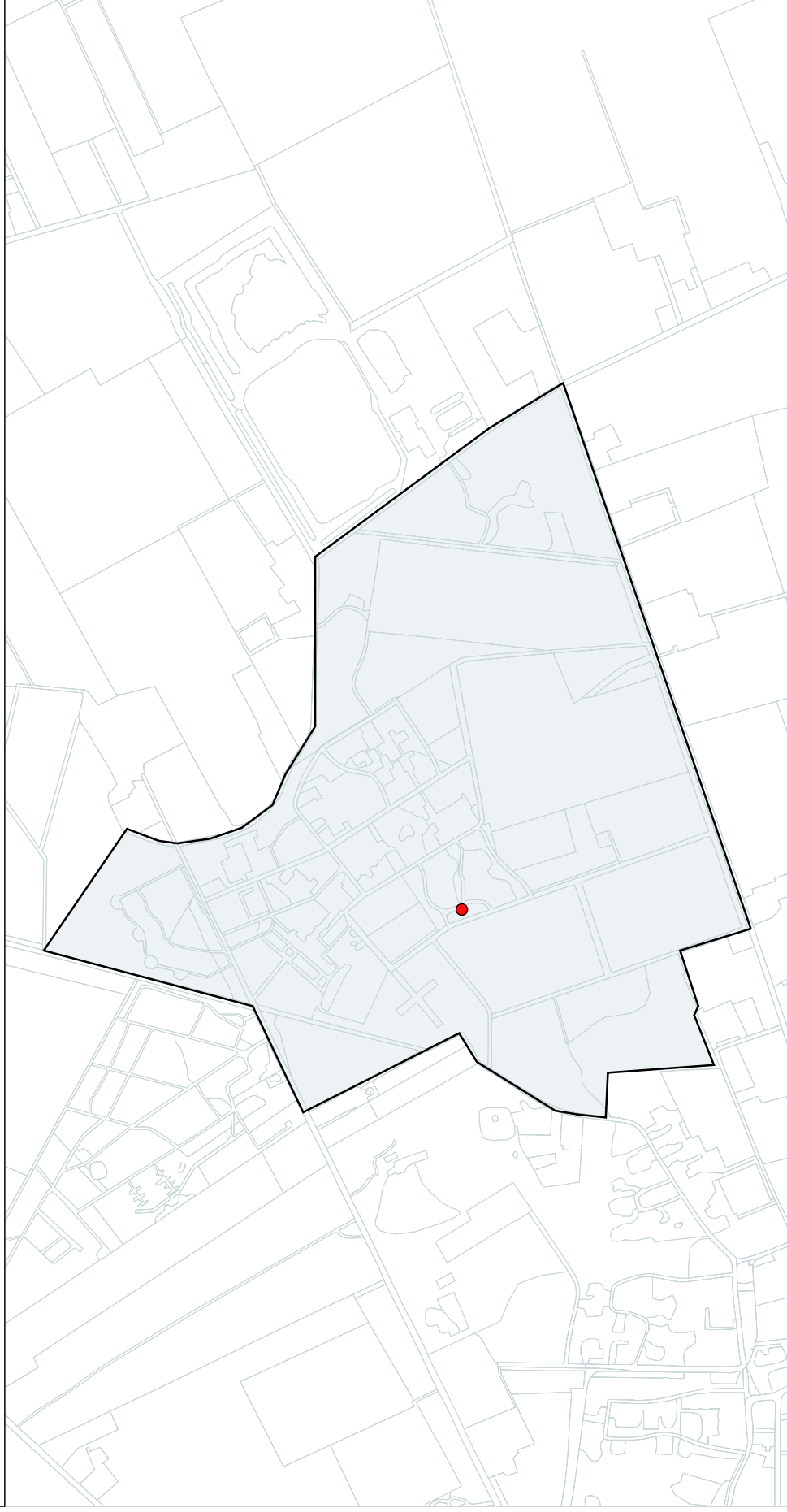

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Groene Specht 1 territorium

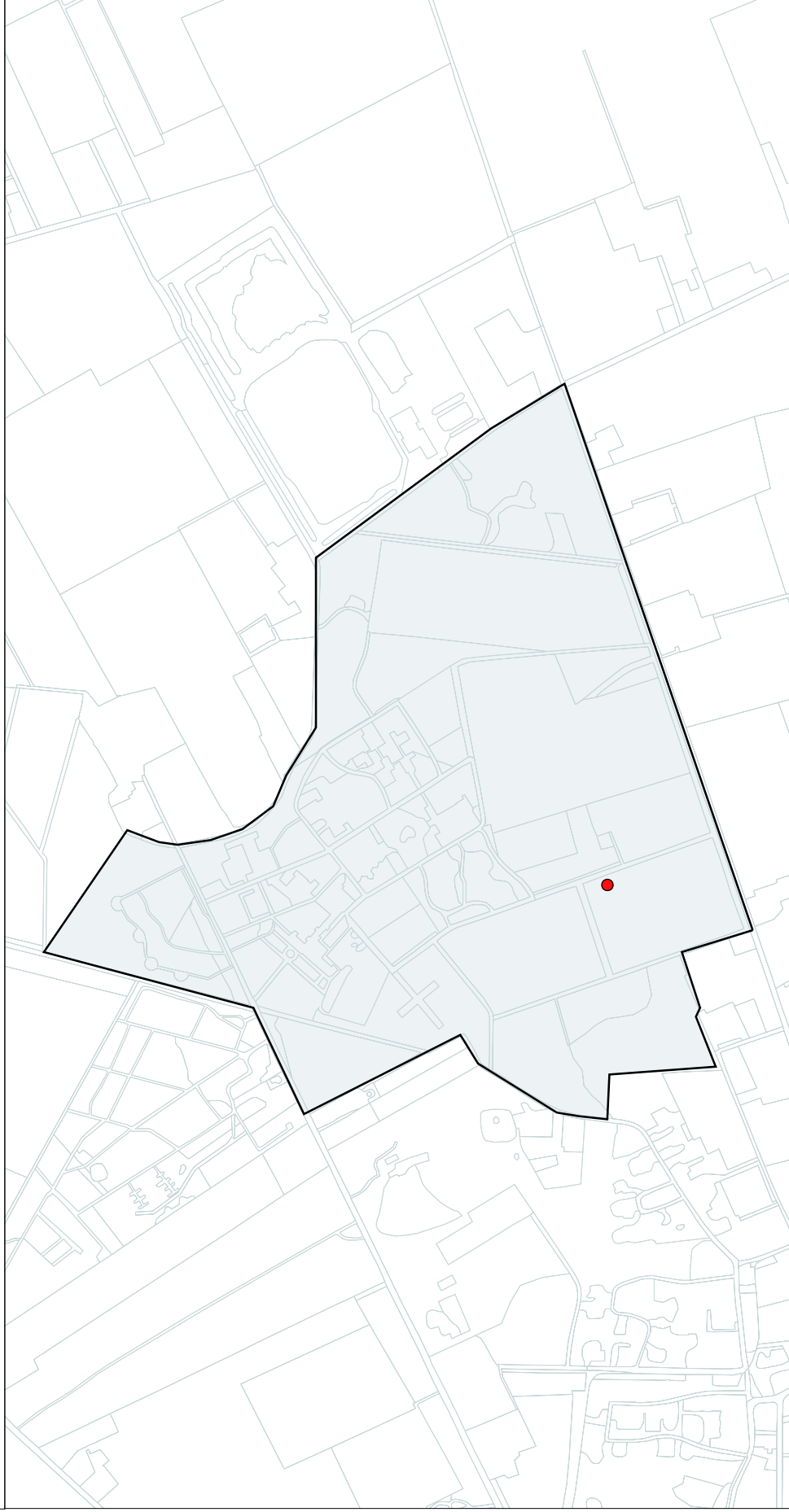

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Zwarte Specht 1 territorium

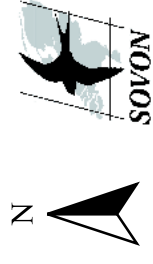
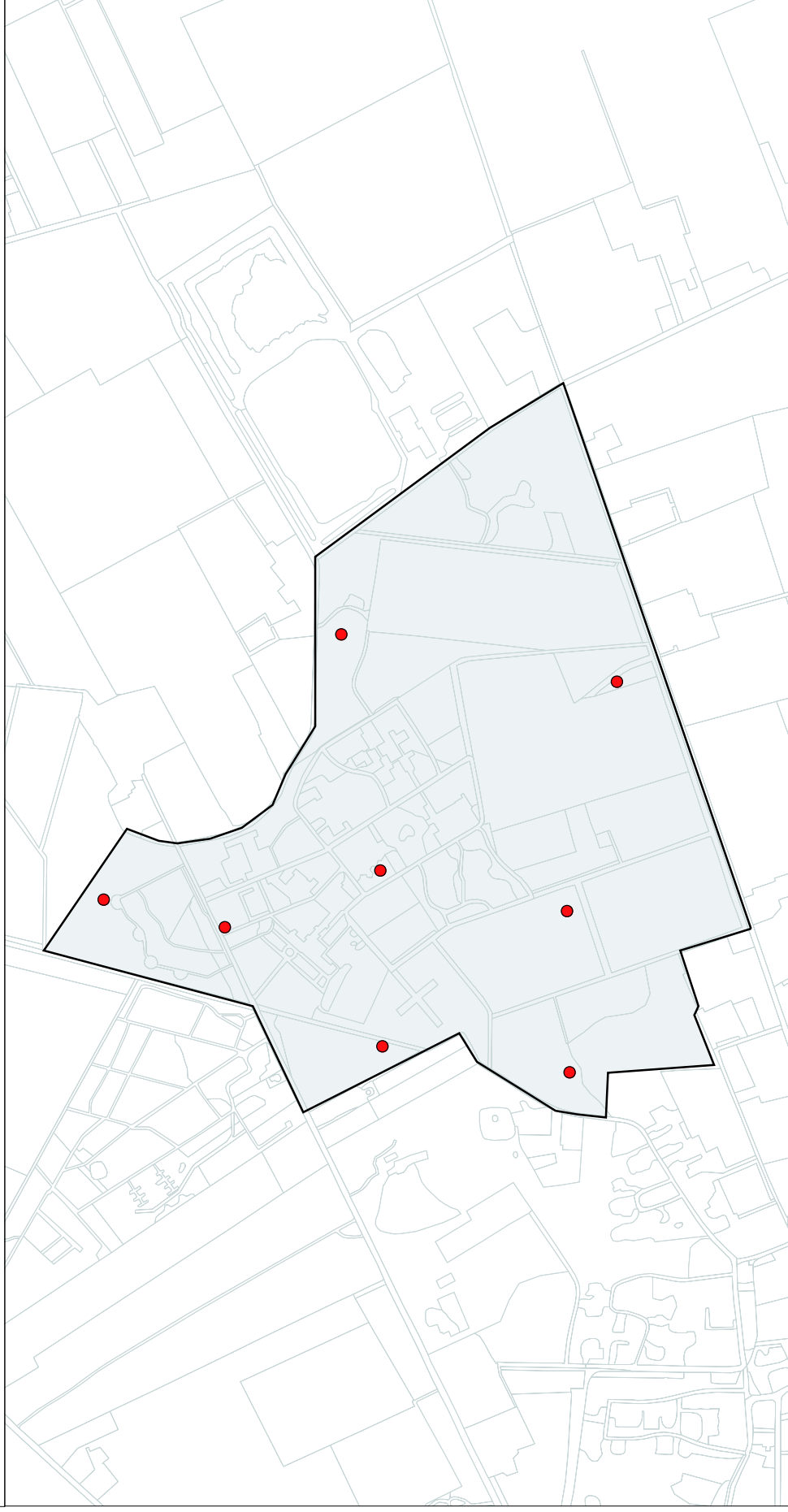

0 250 500 Meters

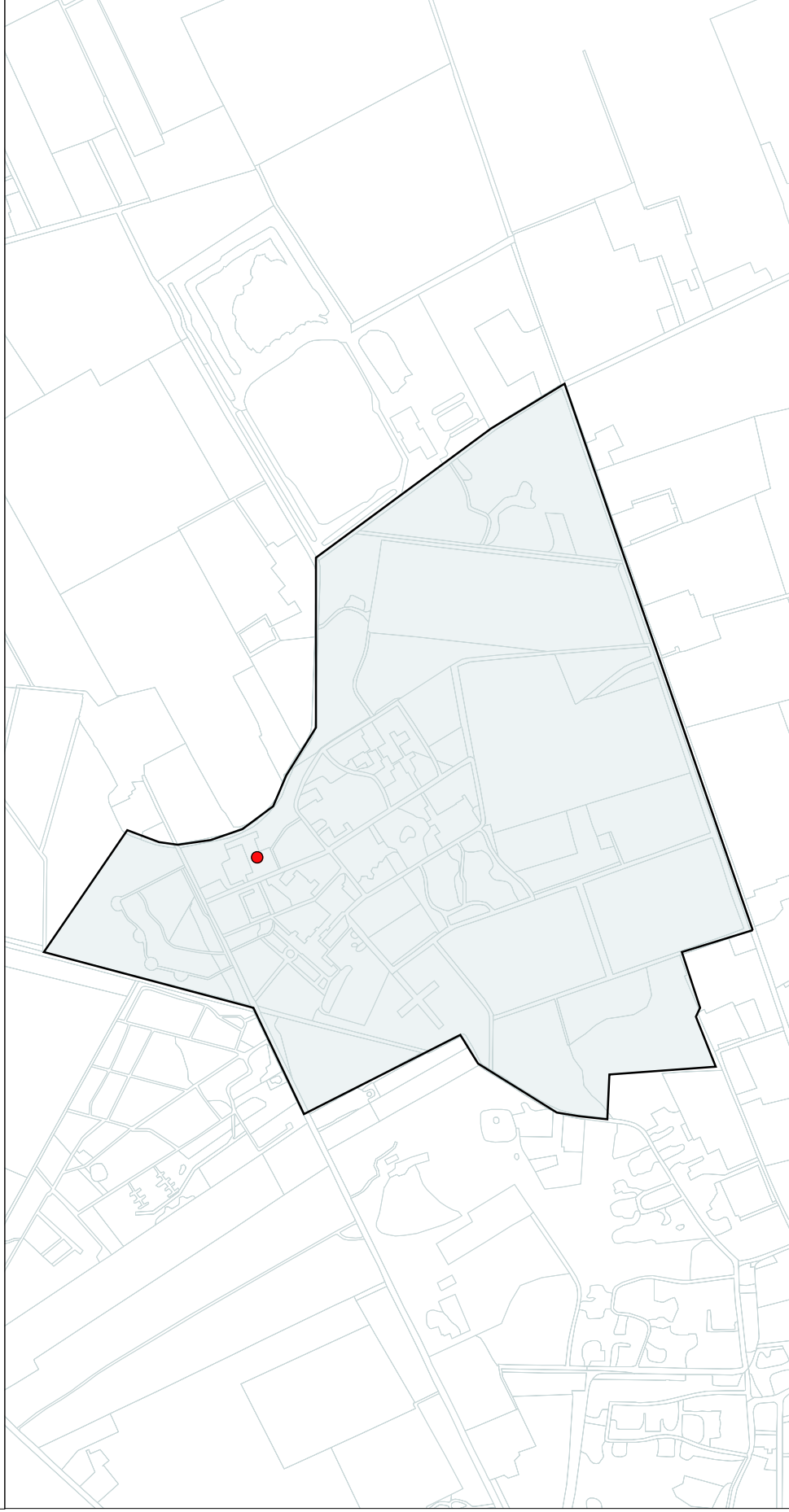
Providentia 2007

Grote Bonte Specht 8 territoria

Providentia 2007

Witte Kwikstaart 1 territorium

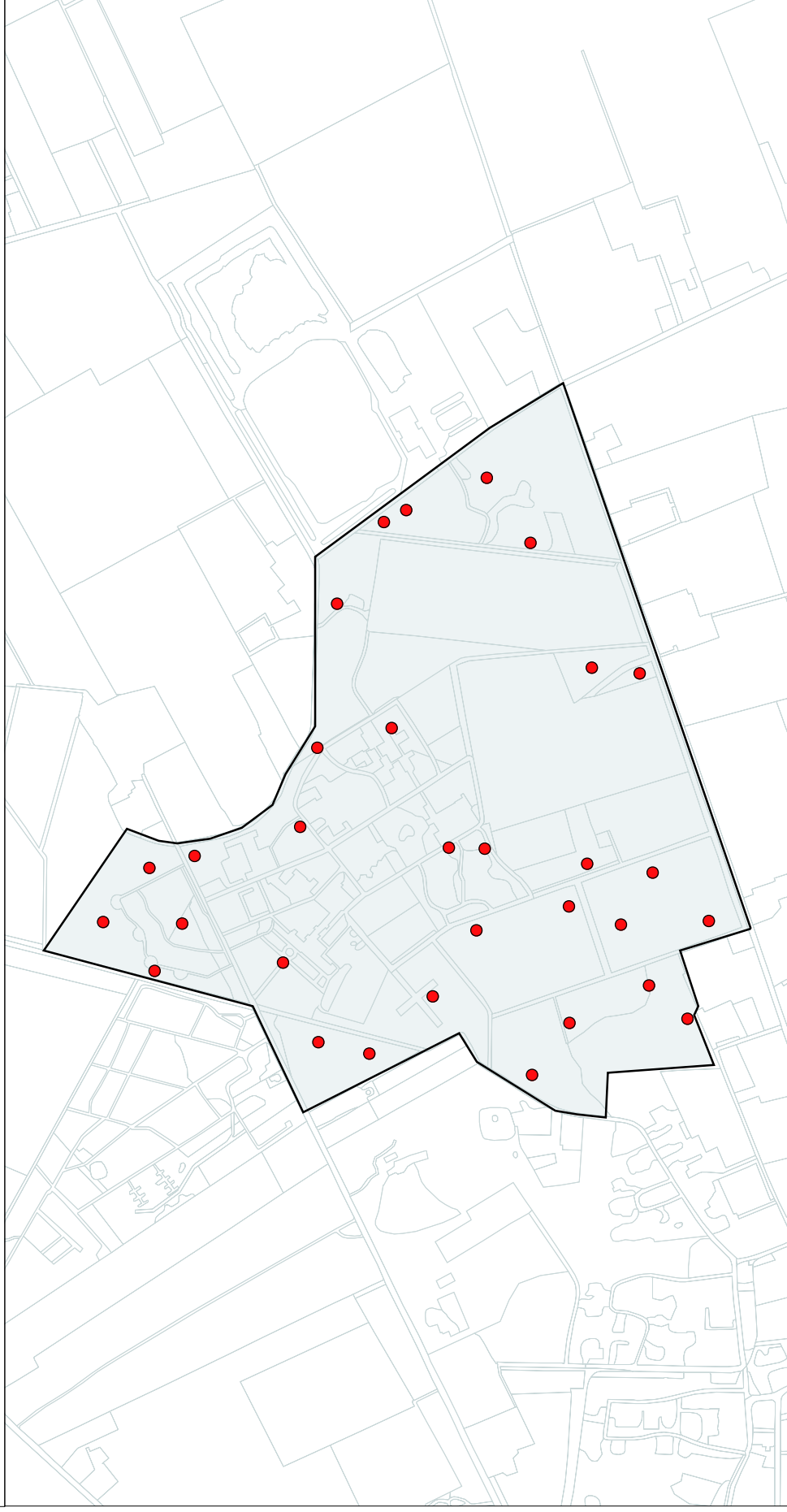

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Winterkoning 31 territoria

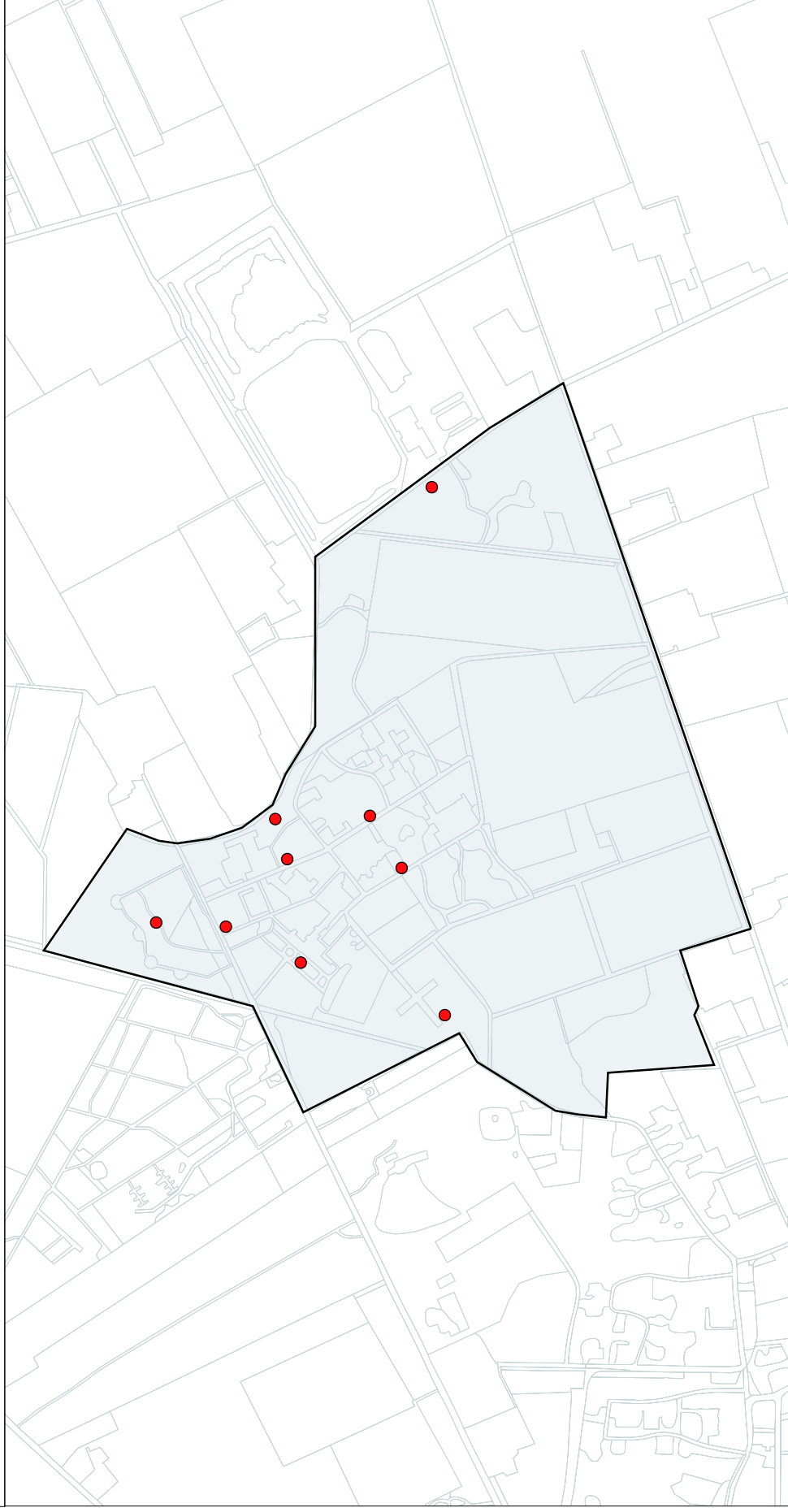

0 250 500 Meters

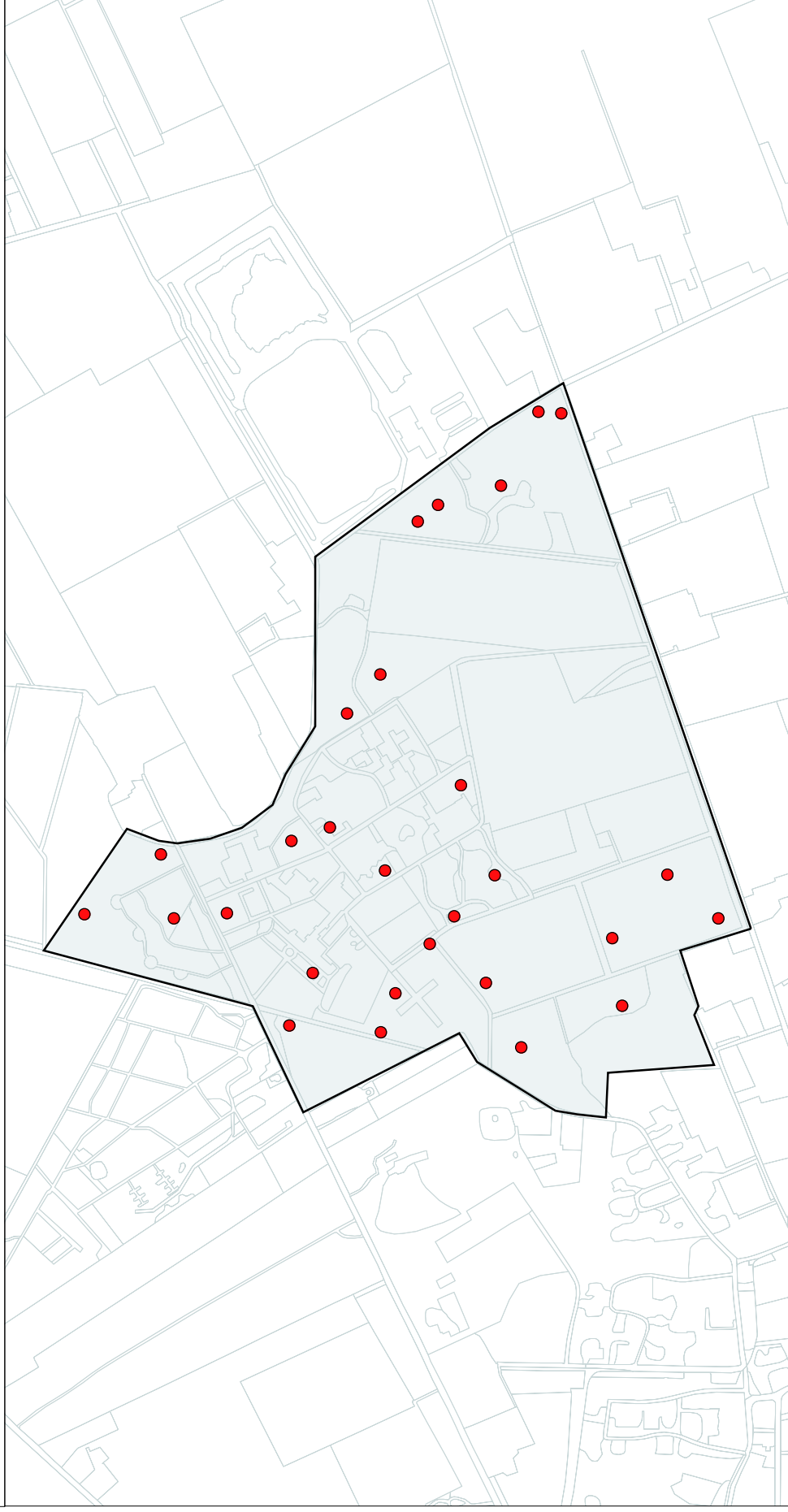
Providentia 2007

Heggenmus 9 territoria

Providentia 2007

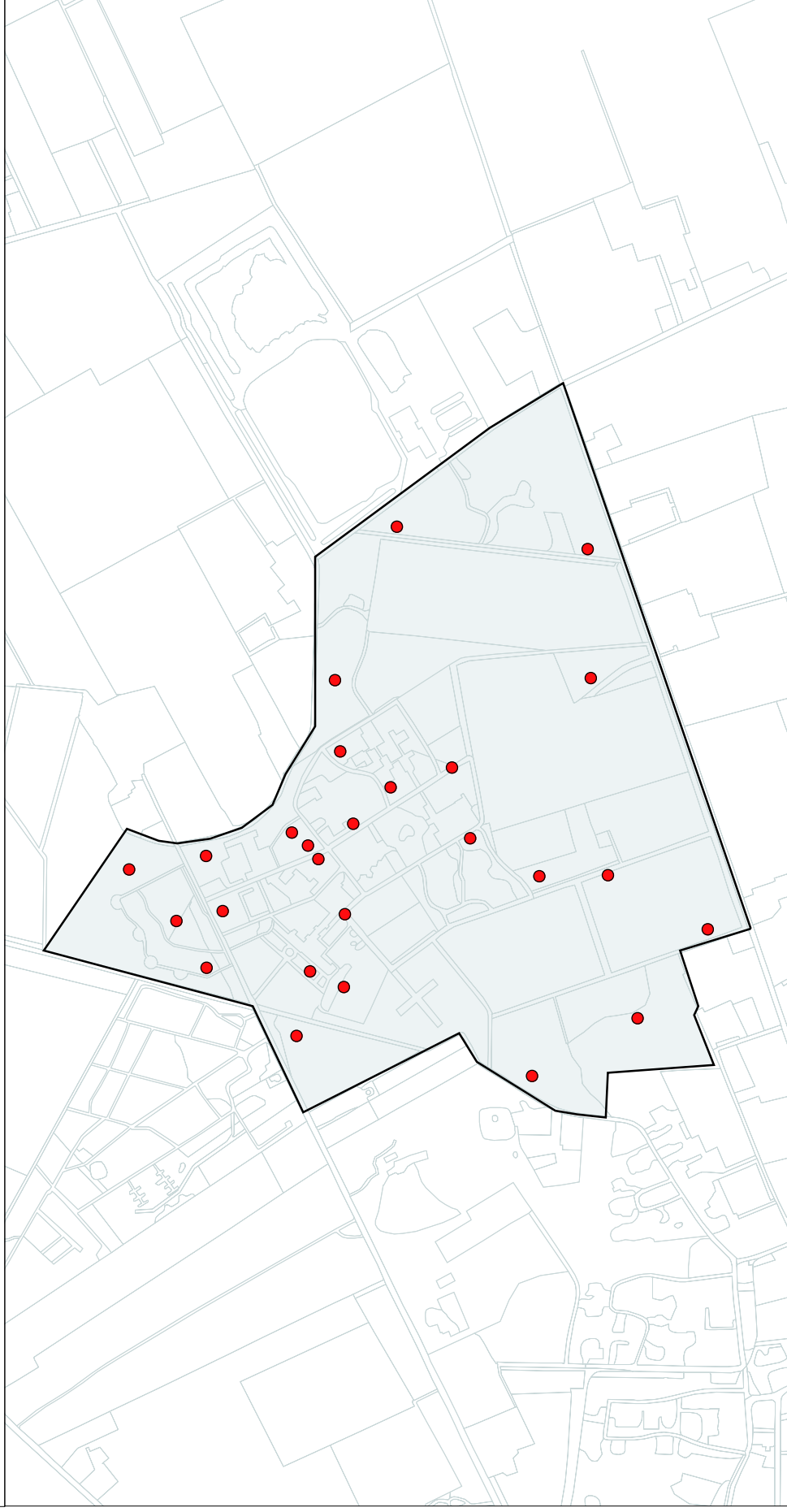
Roodborst 28 territoria

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Merel 26 territoria

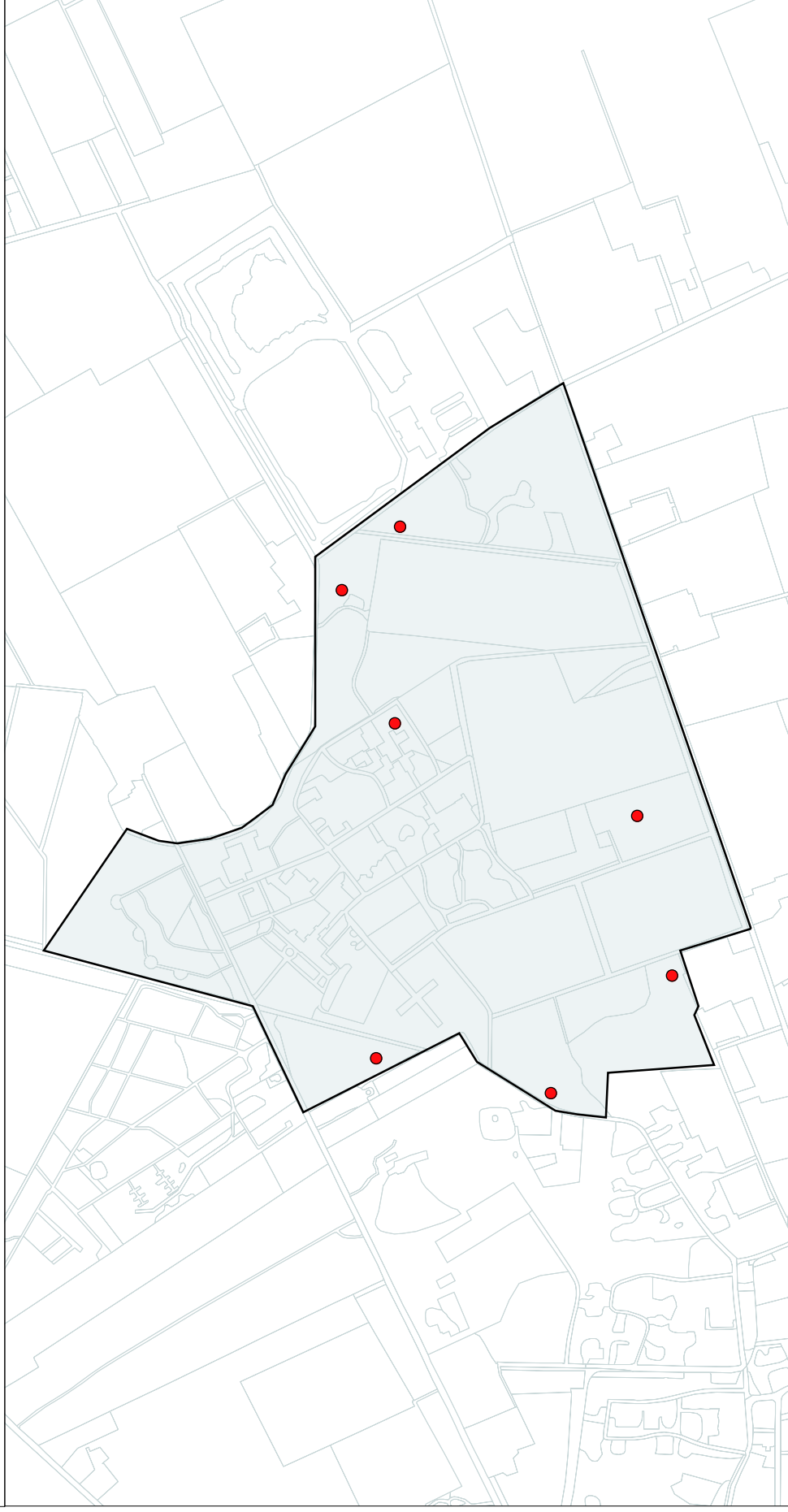

0 250 500 Meters

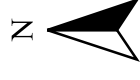

Providentia 2007

Zanglijster 7 territoria

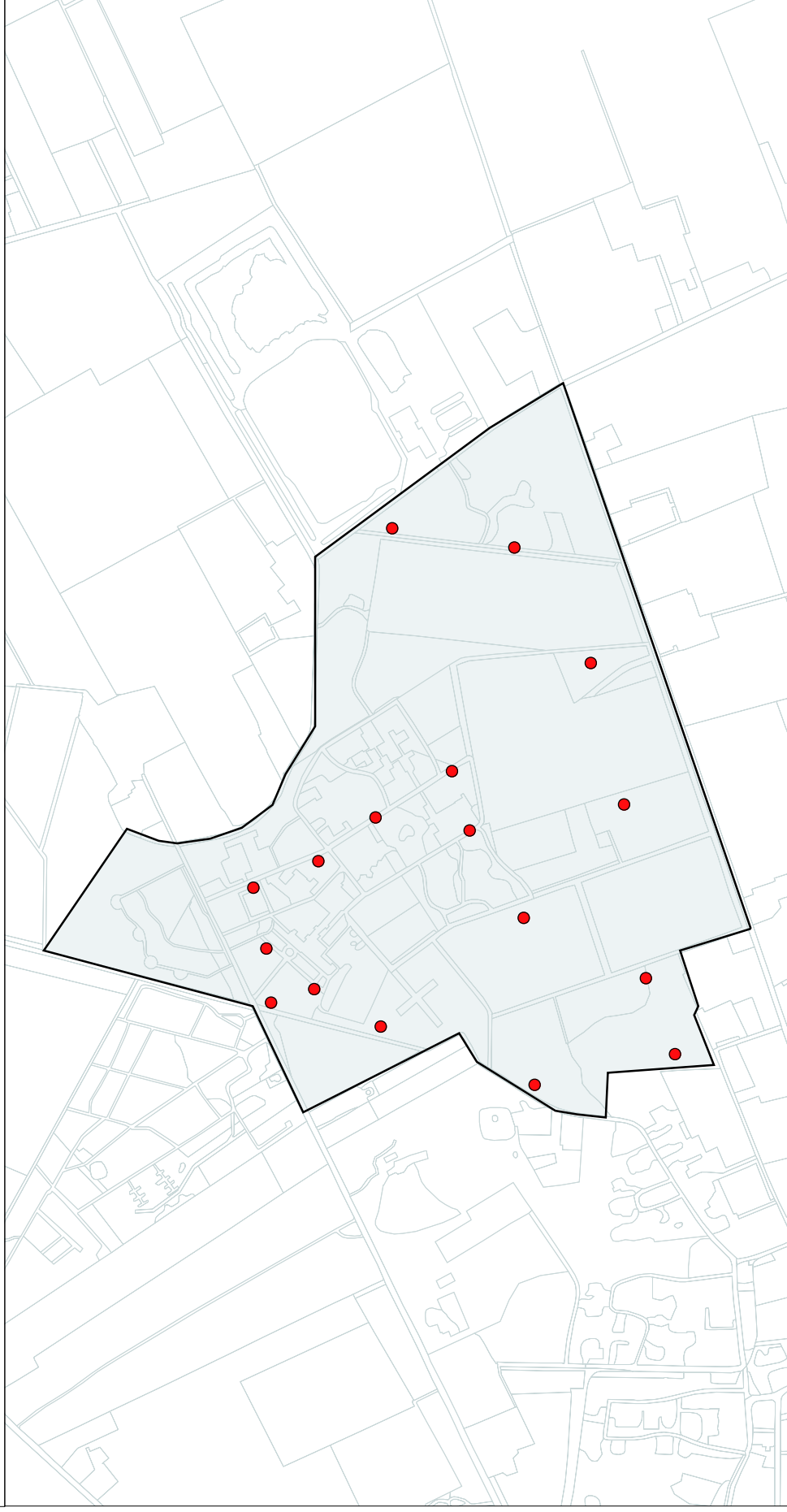

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Tjiftjaf 17 territoria

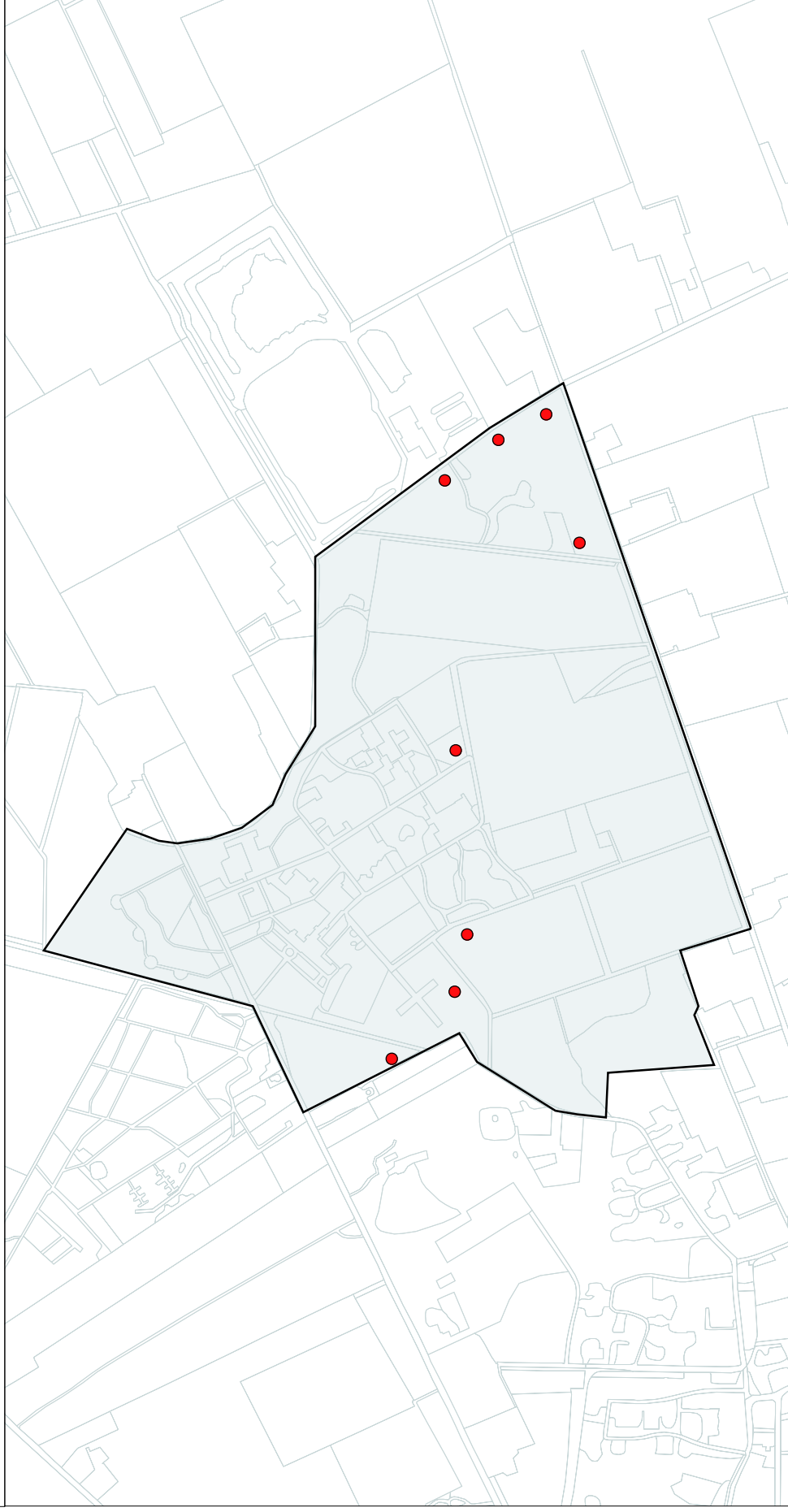

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Fitis 8 territoria

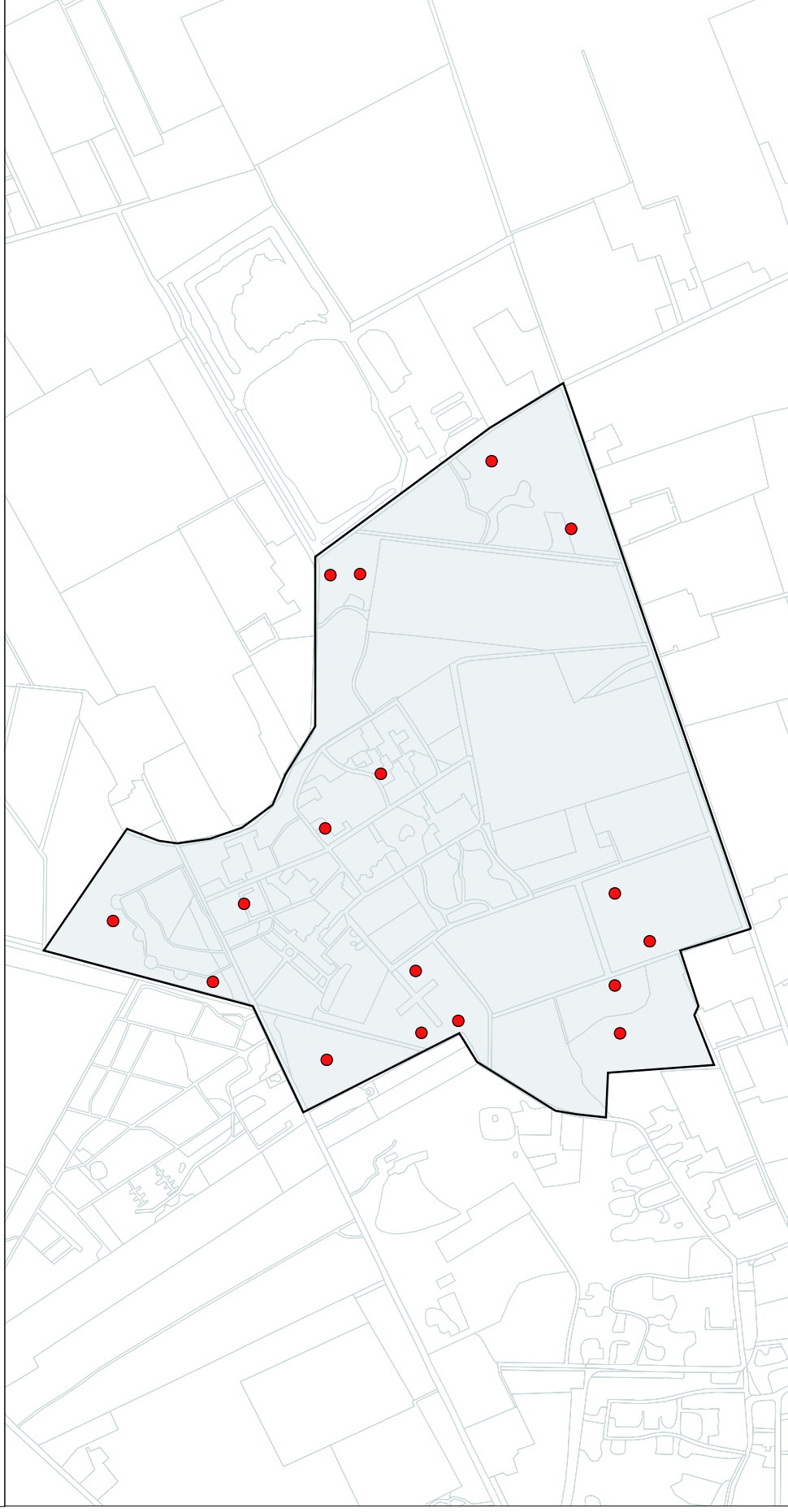

0 250 500 Meters

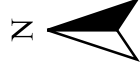

Providentia 2007

Goudhaan 17 territoria

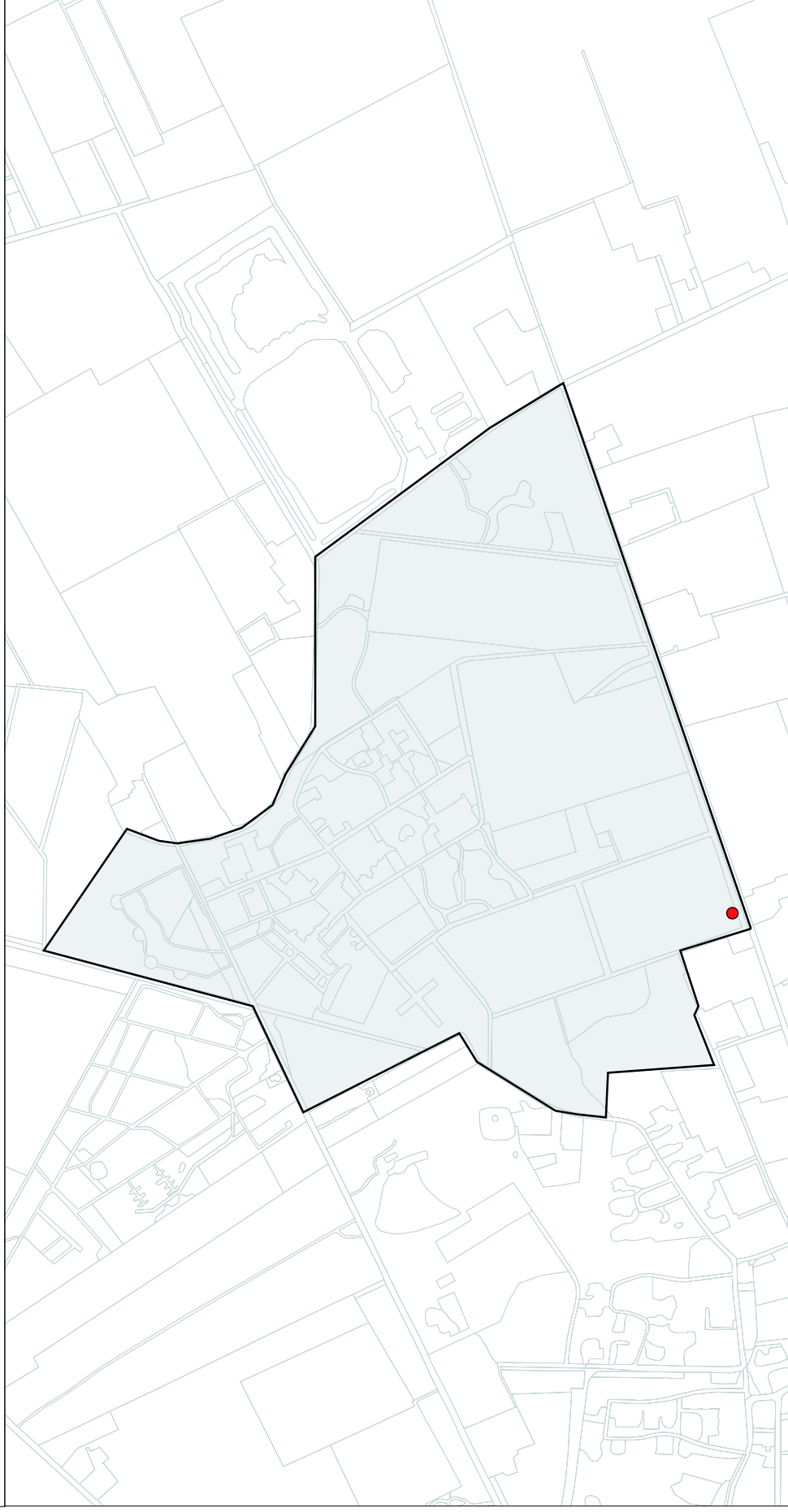

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Grauwe Vliegenvanger 1 territorium

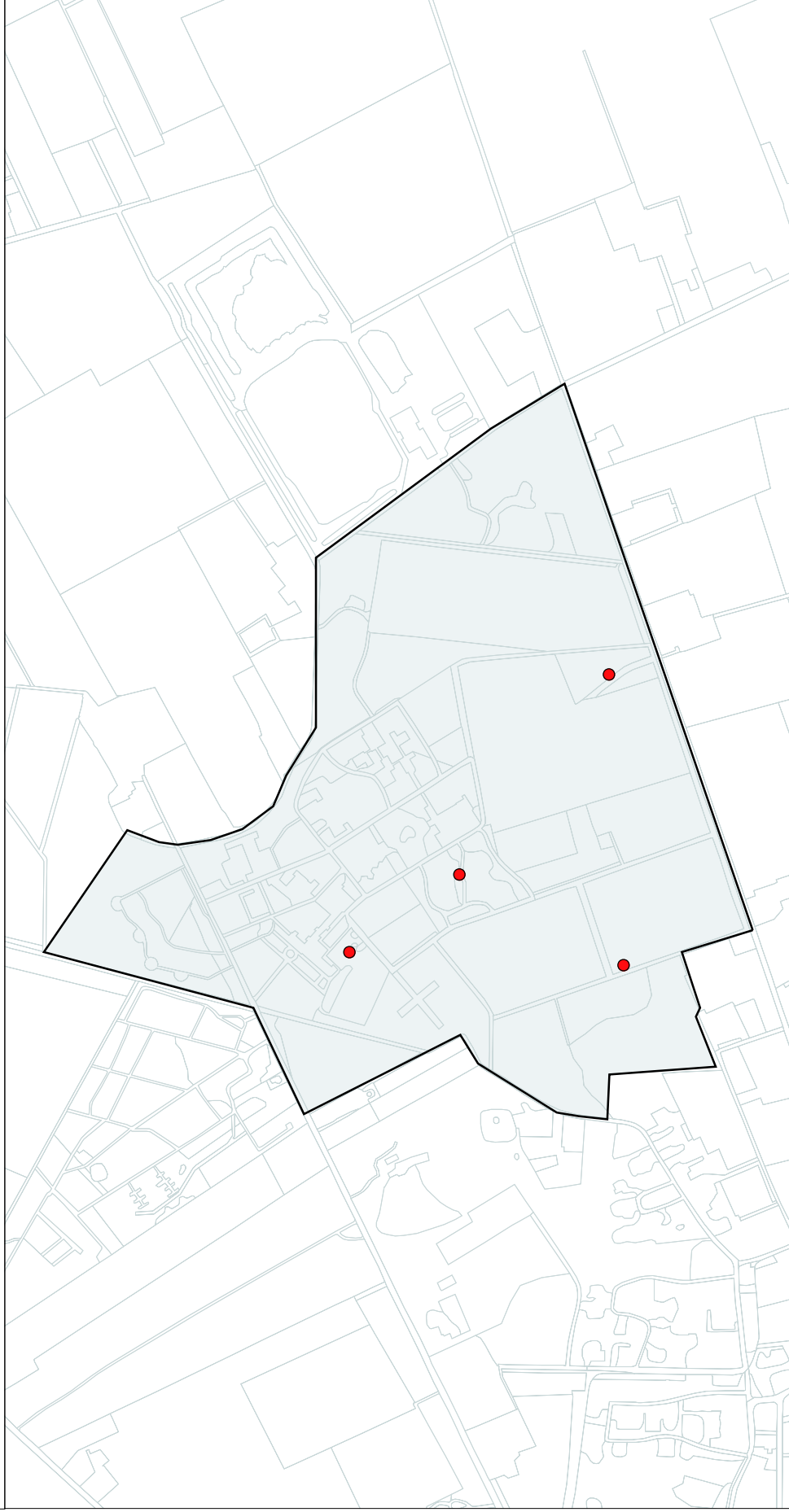

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Staartmees 4 territoria

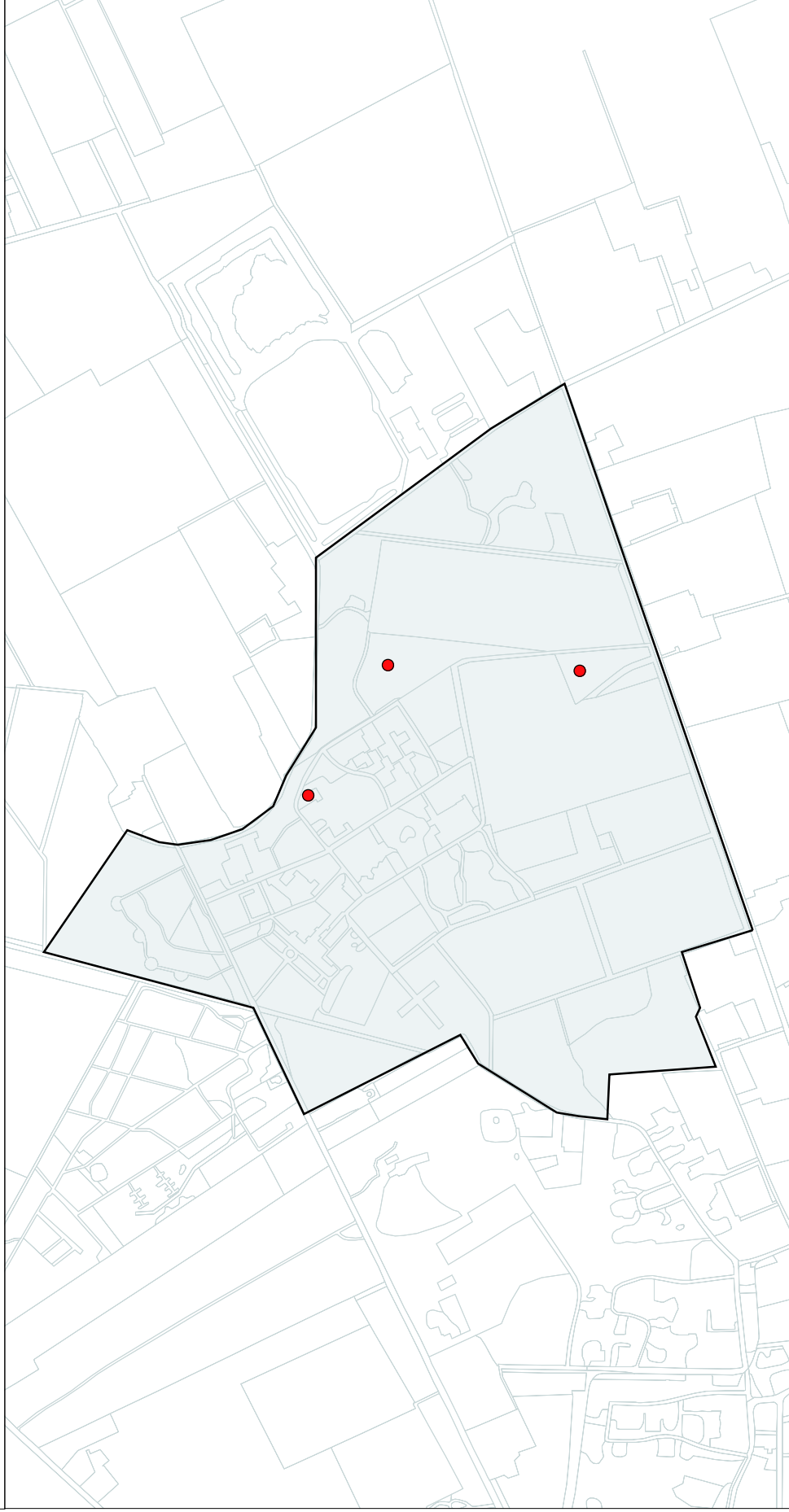

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Matkop 3 territoria

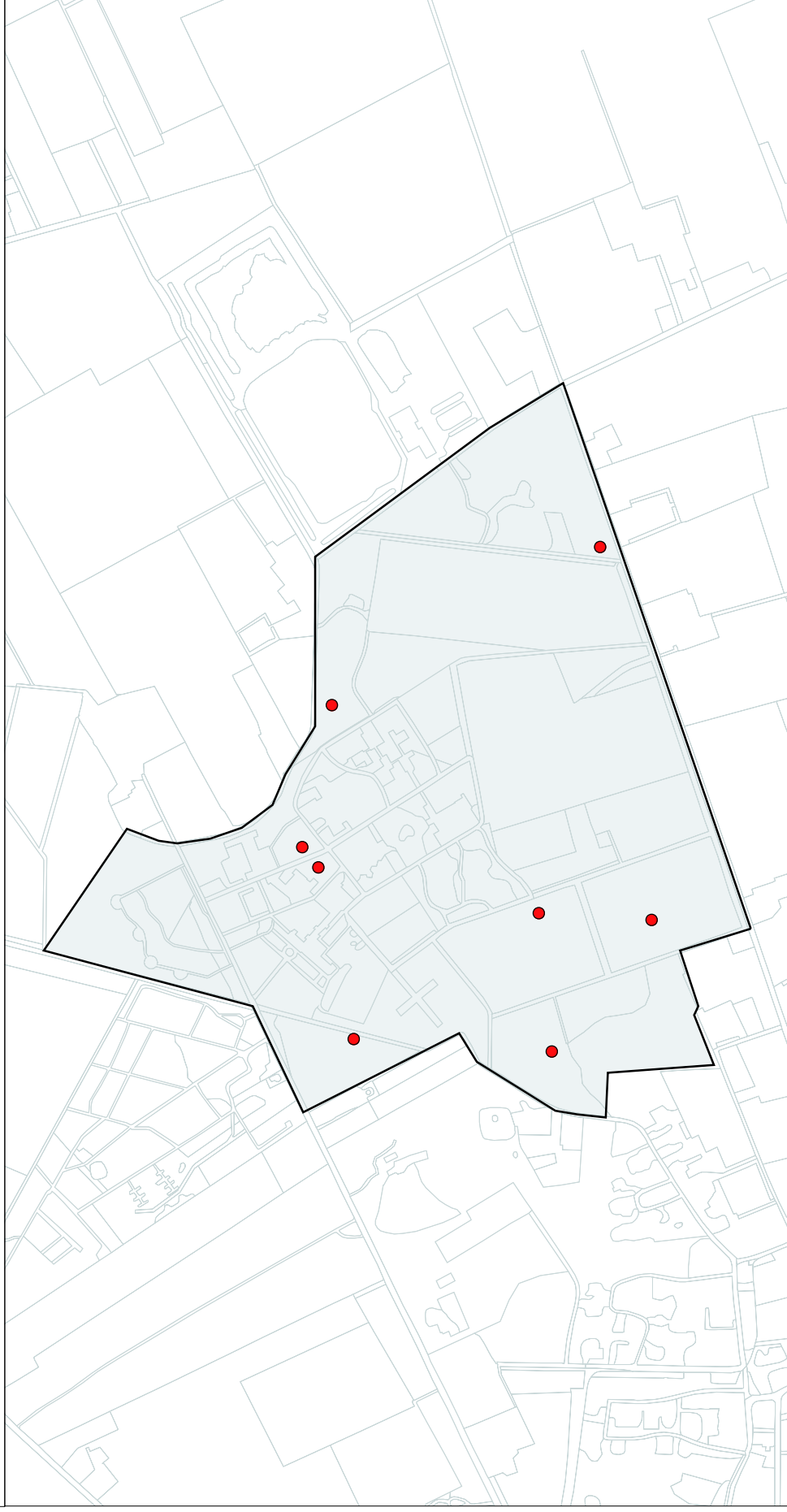

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Kuifmees 8 territoria

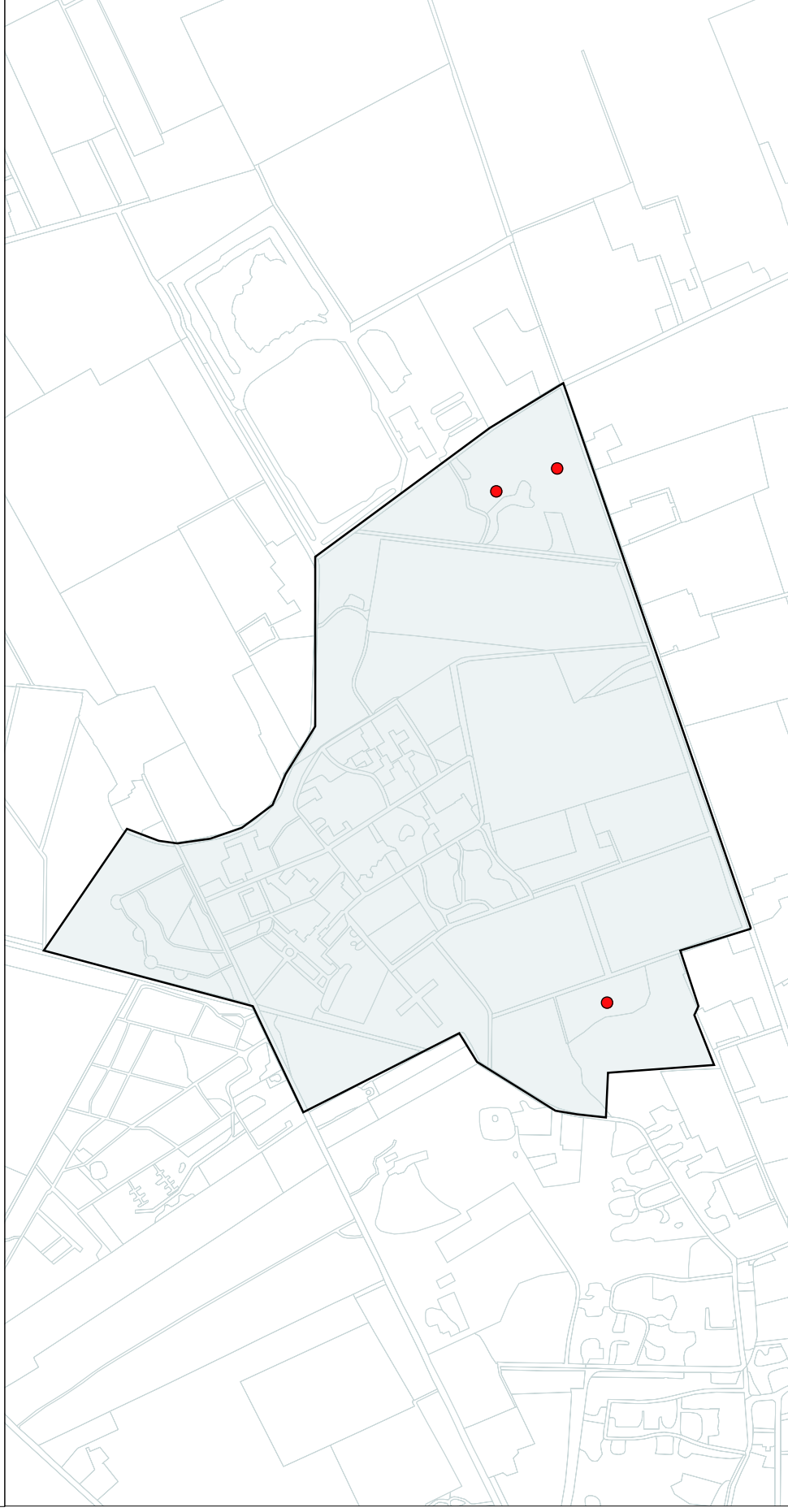

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Zwarte Mees 3 territoria

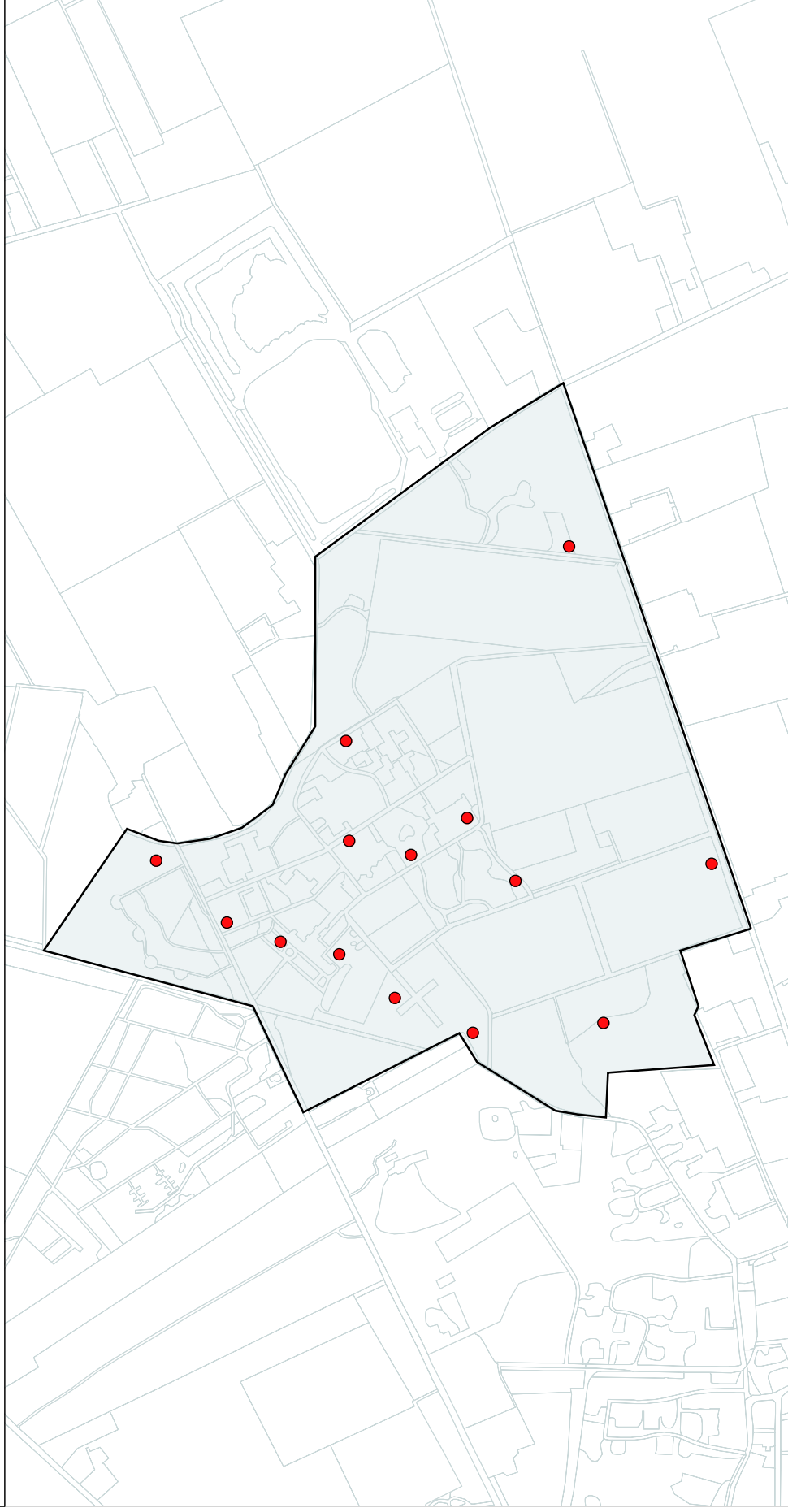

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Pimpelmees 14 territoria

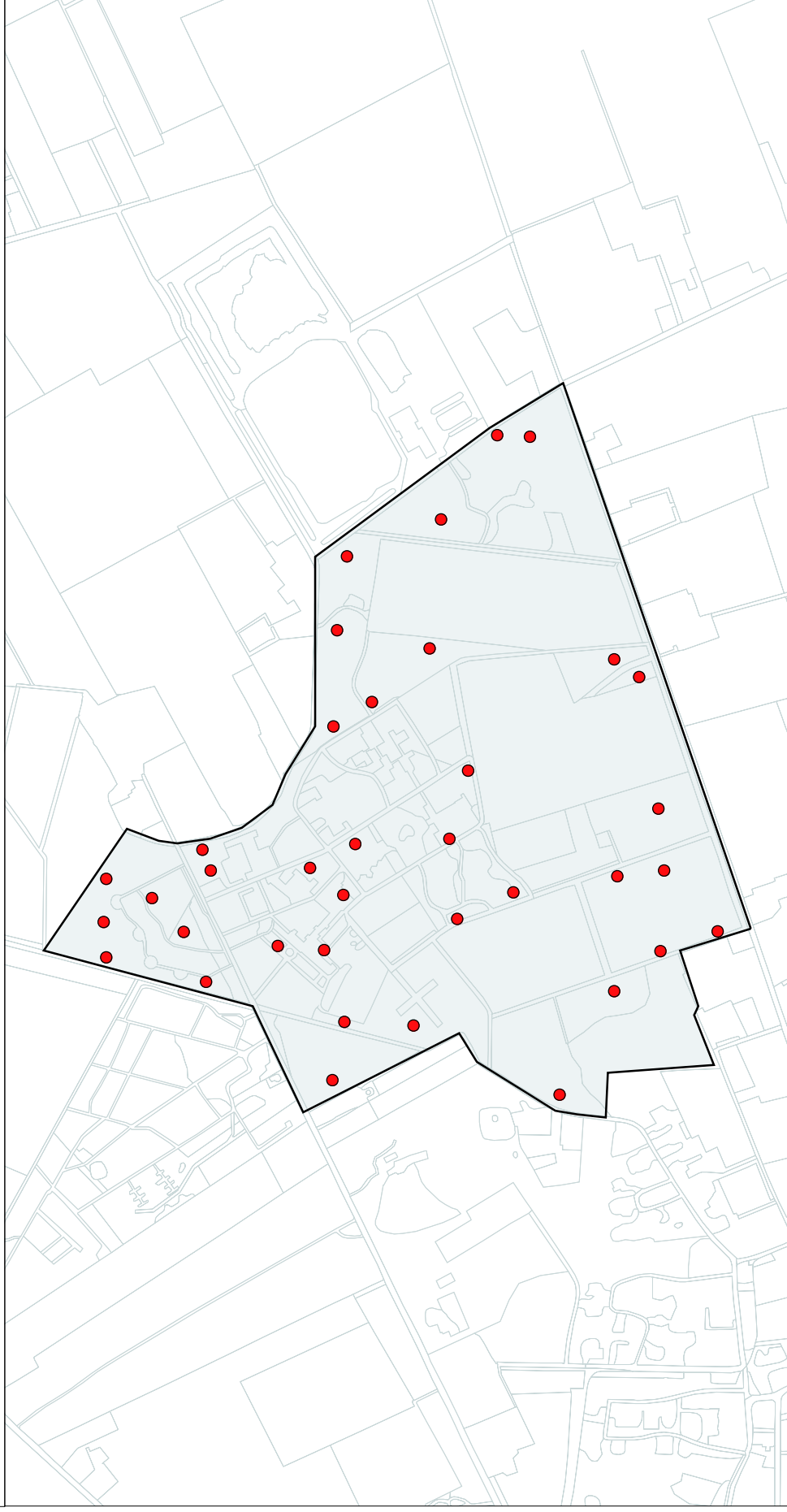

0 250 500 Meters

Providentia 2007

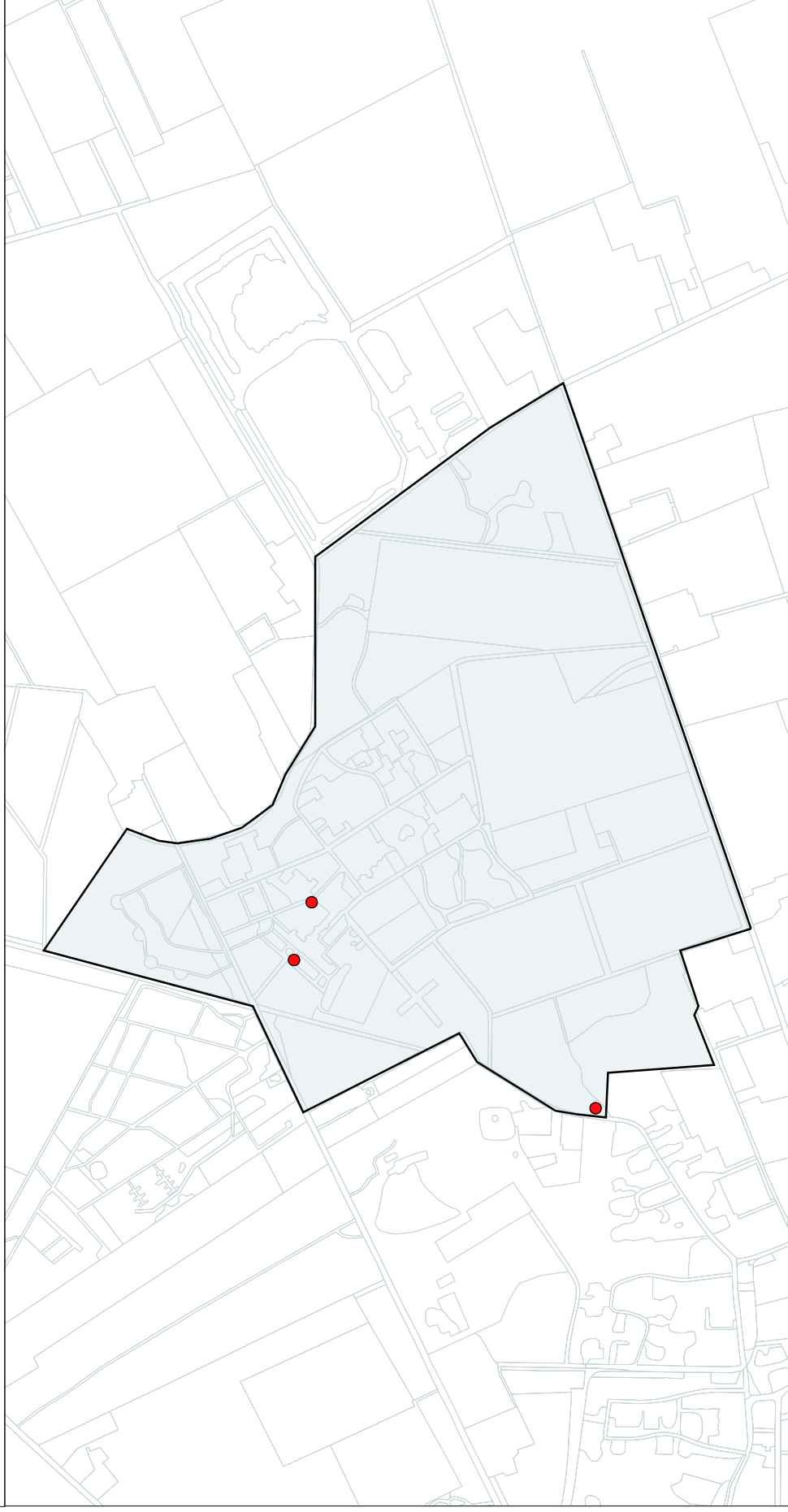
Koolmees 37 territoria

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Boomklever 3 territoria

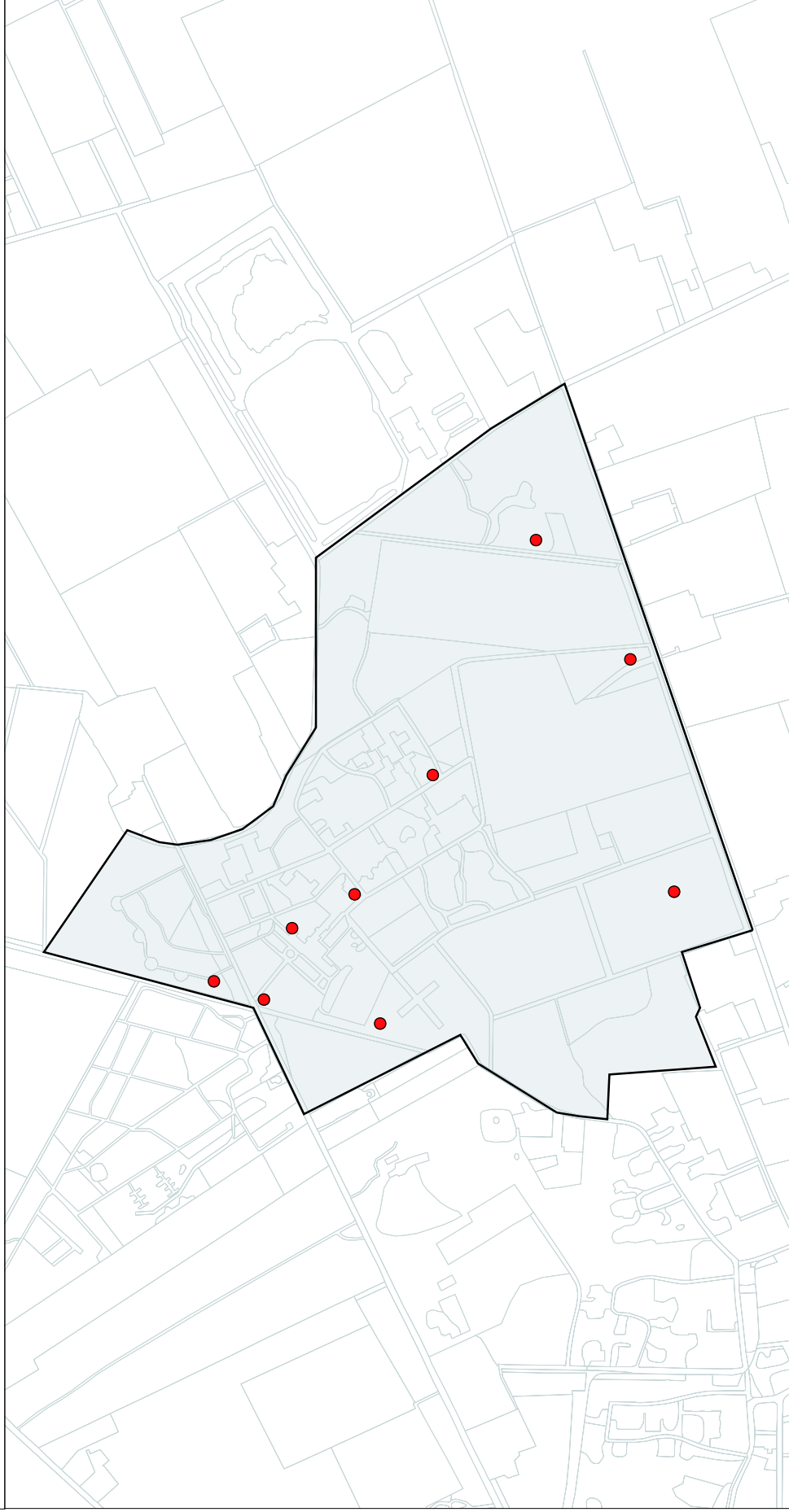

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Boomkruiper 9 territoria

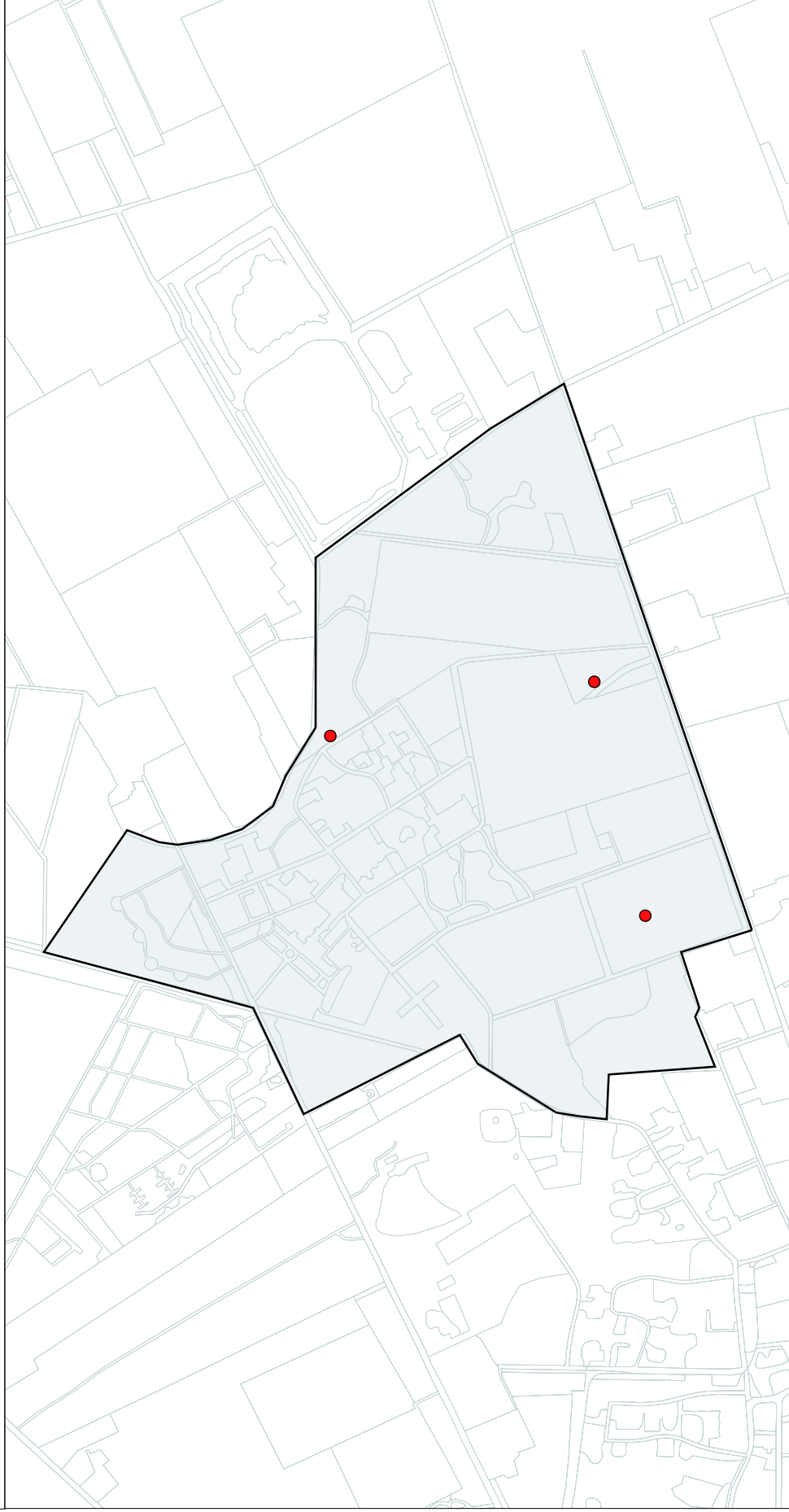

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Gaai 3 territoria

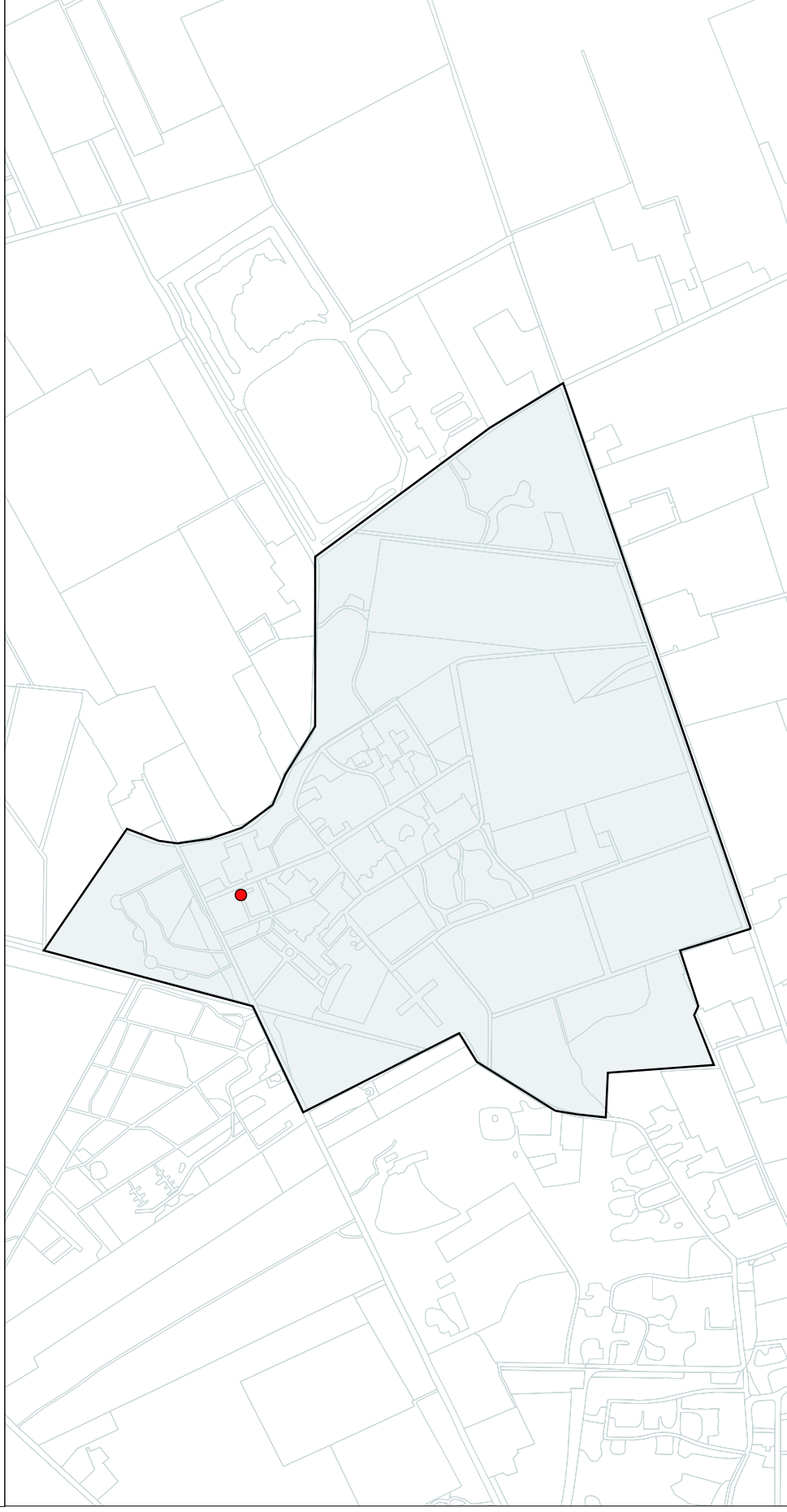

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Ekster 1 territorium

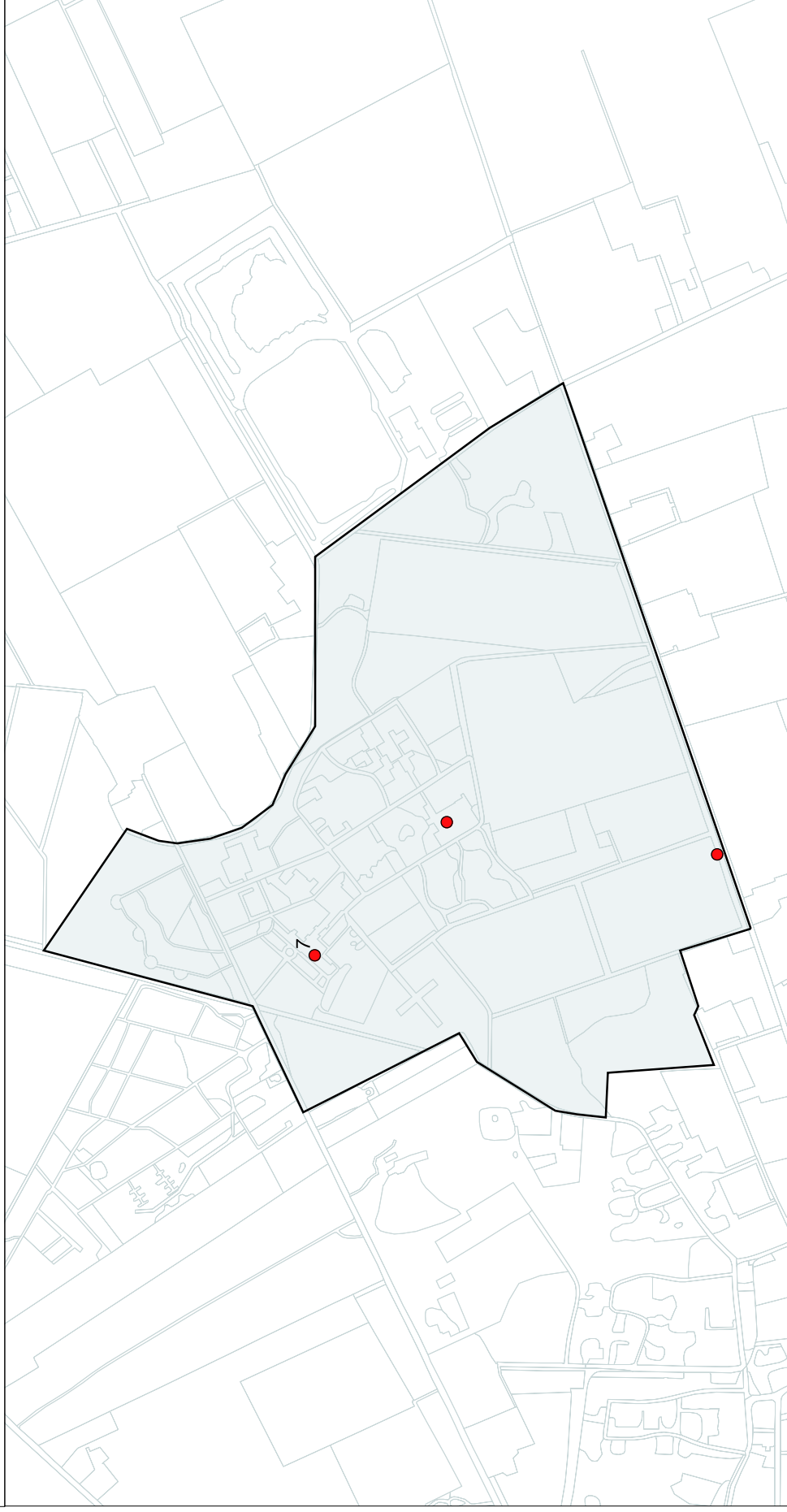

0 250 500 Meters

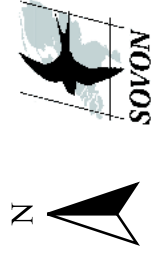
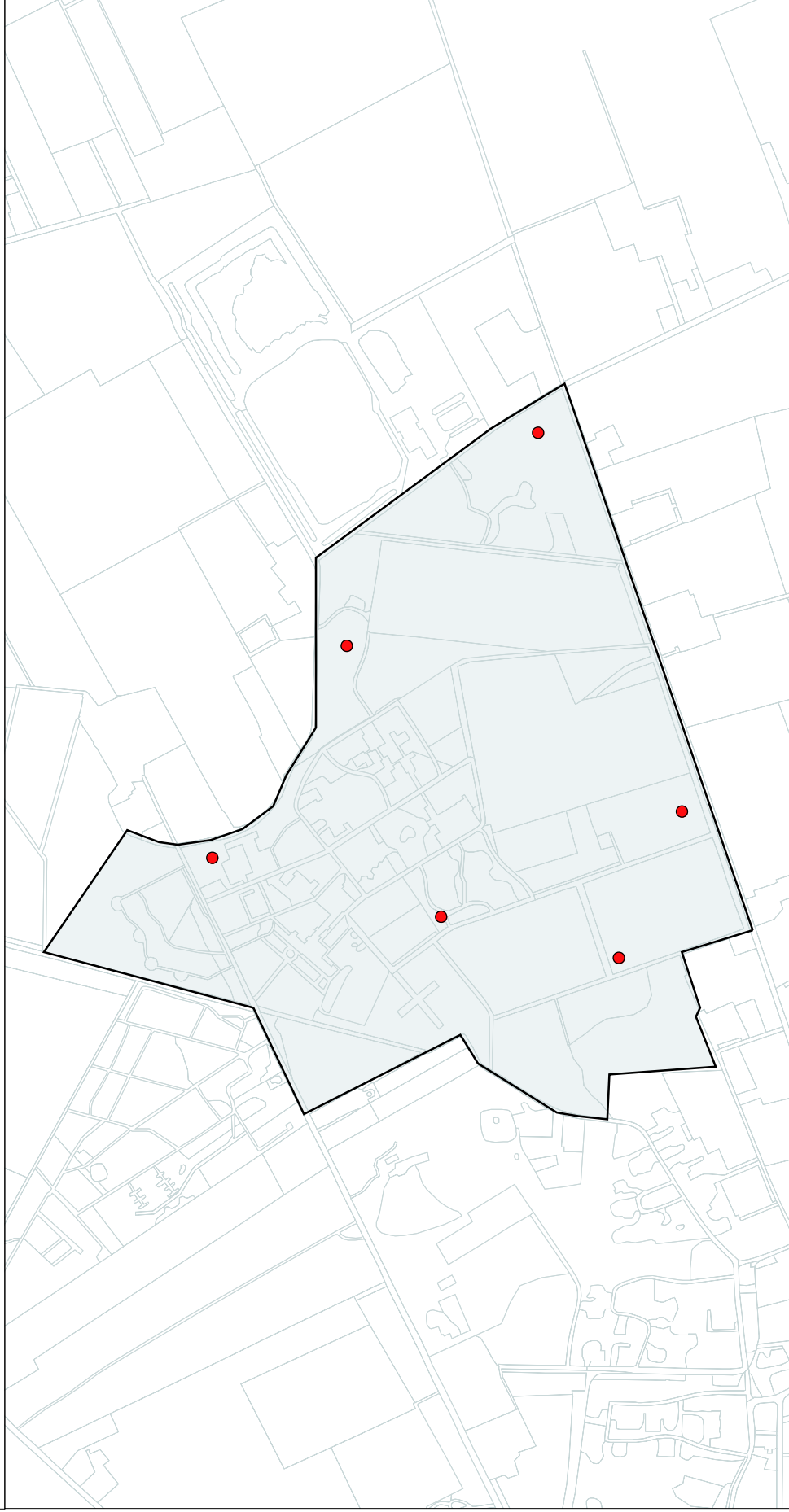
Providentia 2007

Kauw 9 territoria

Providentia 2007

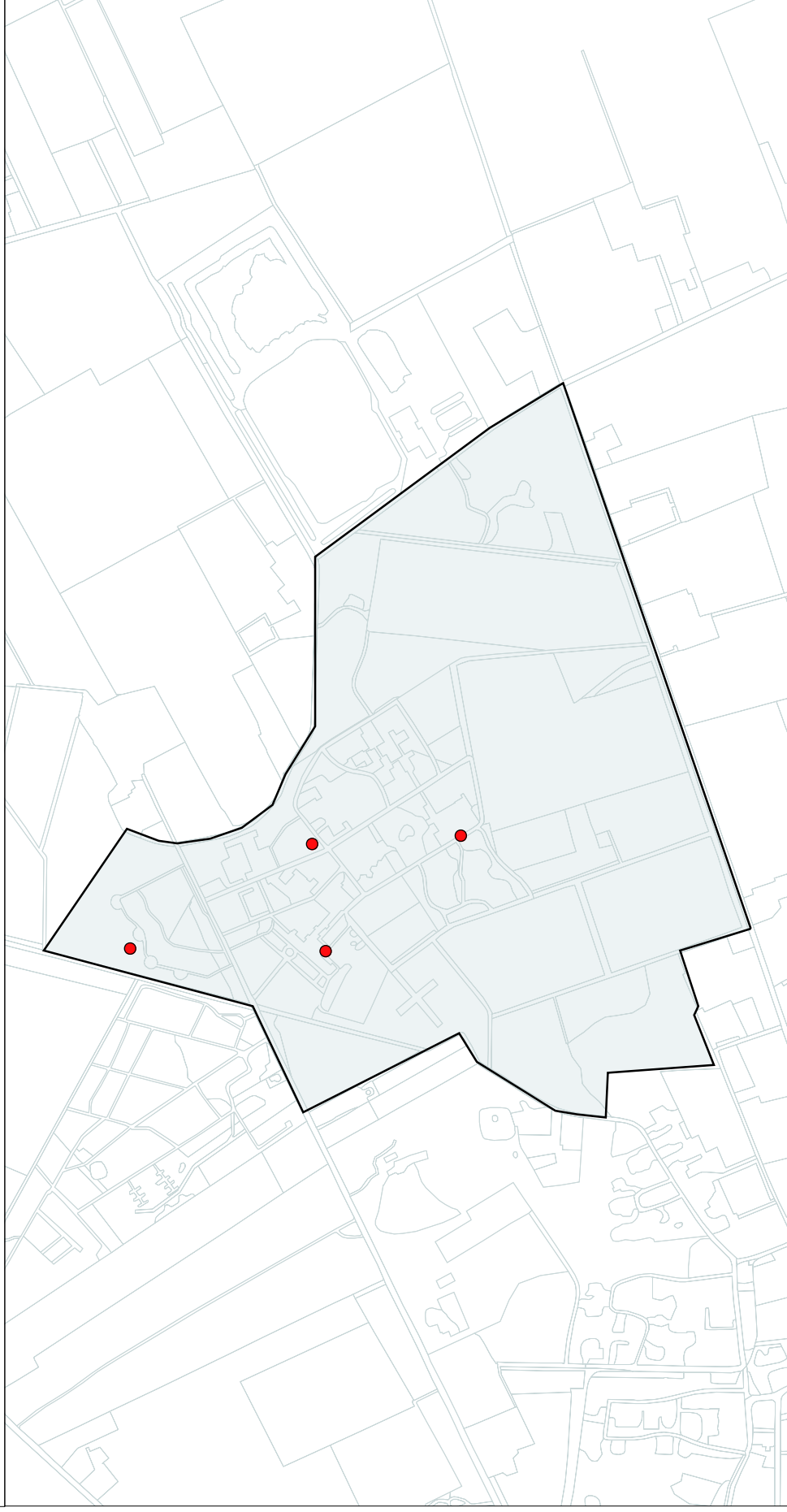
Zwarte Kraai 6 territoria

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Spreeuw 4 territoria

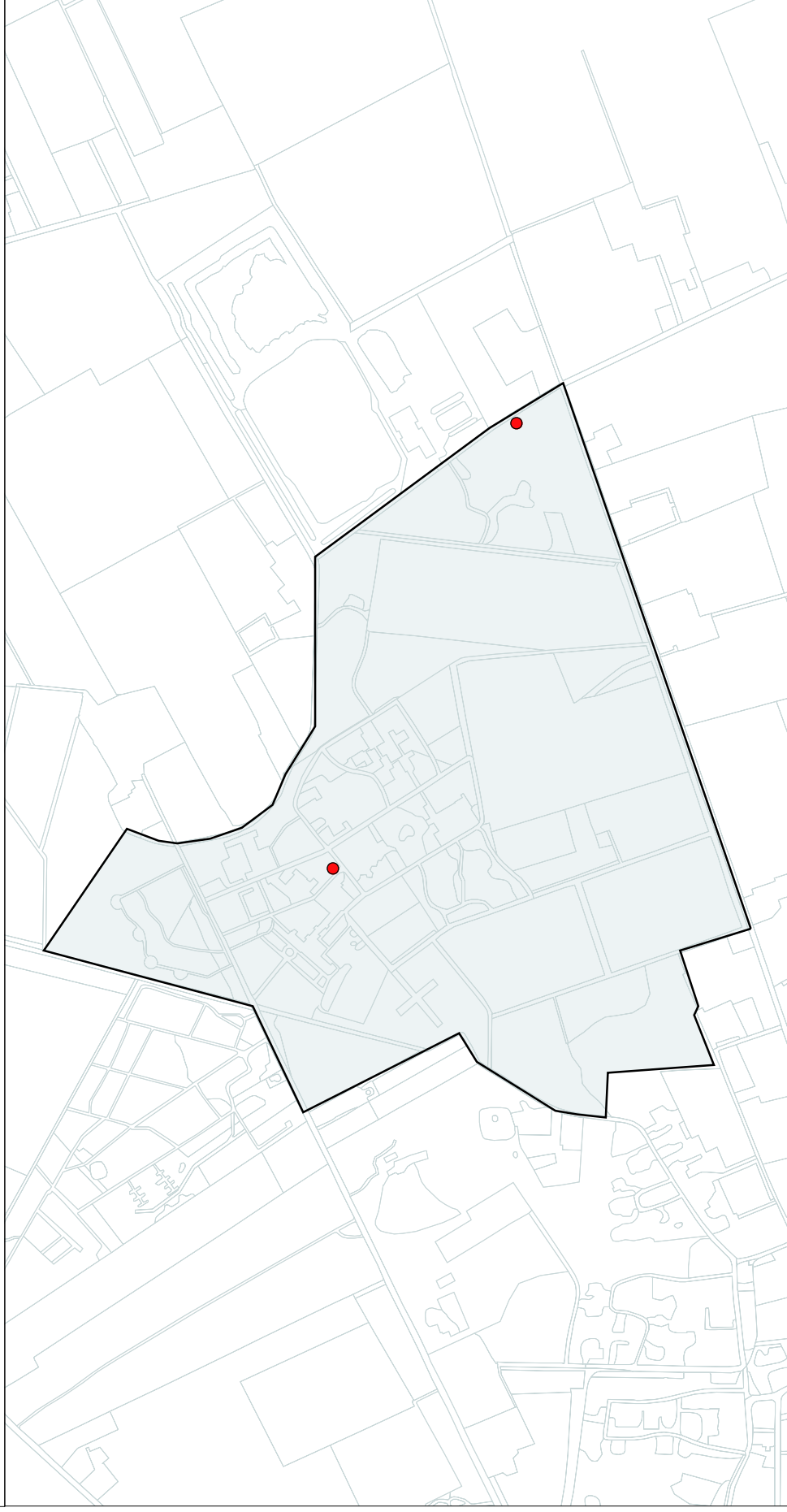

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Ringmus 2 territoria

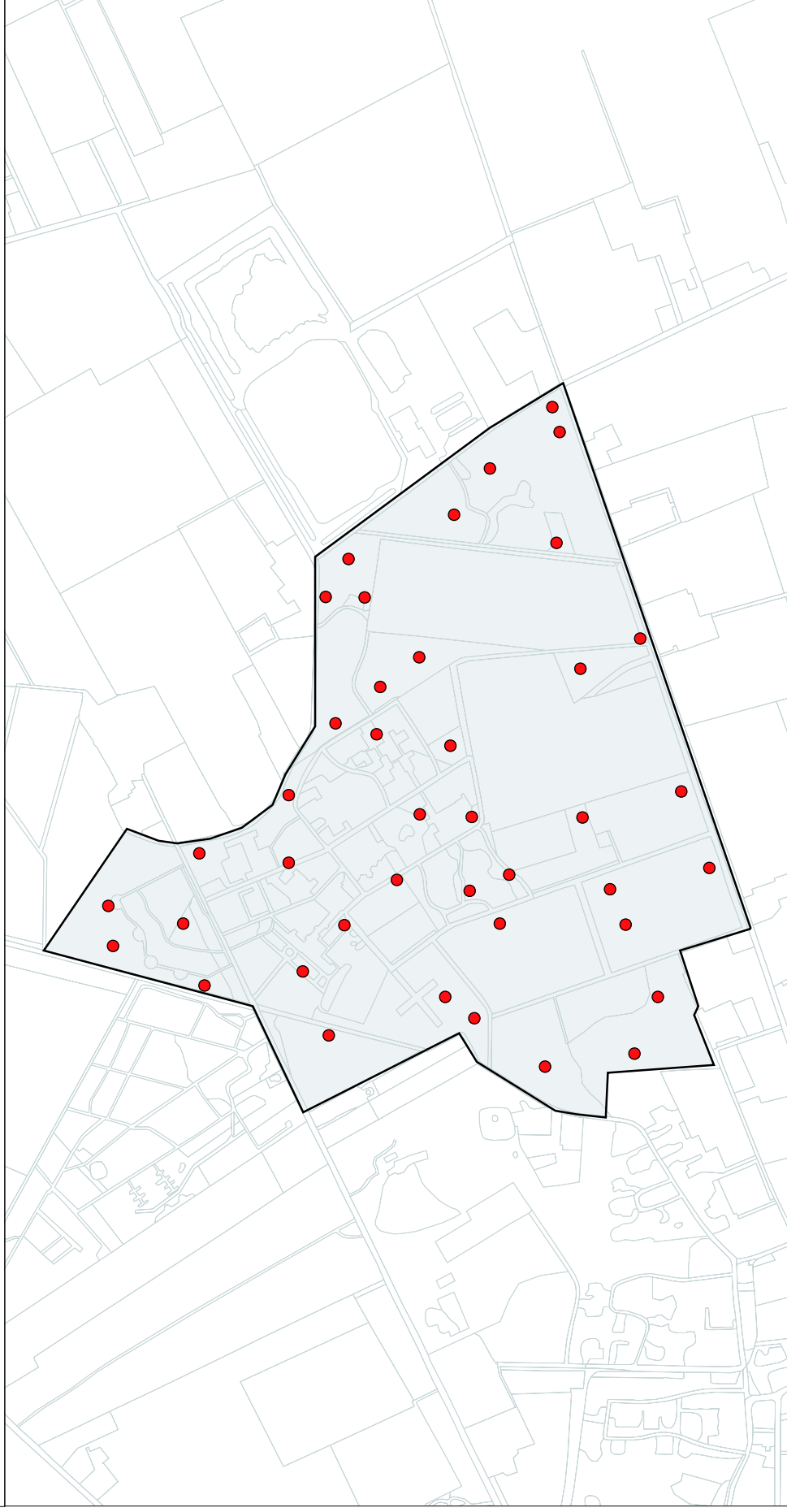

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Vink 41 territoria

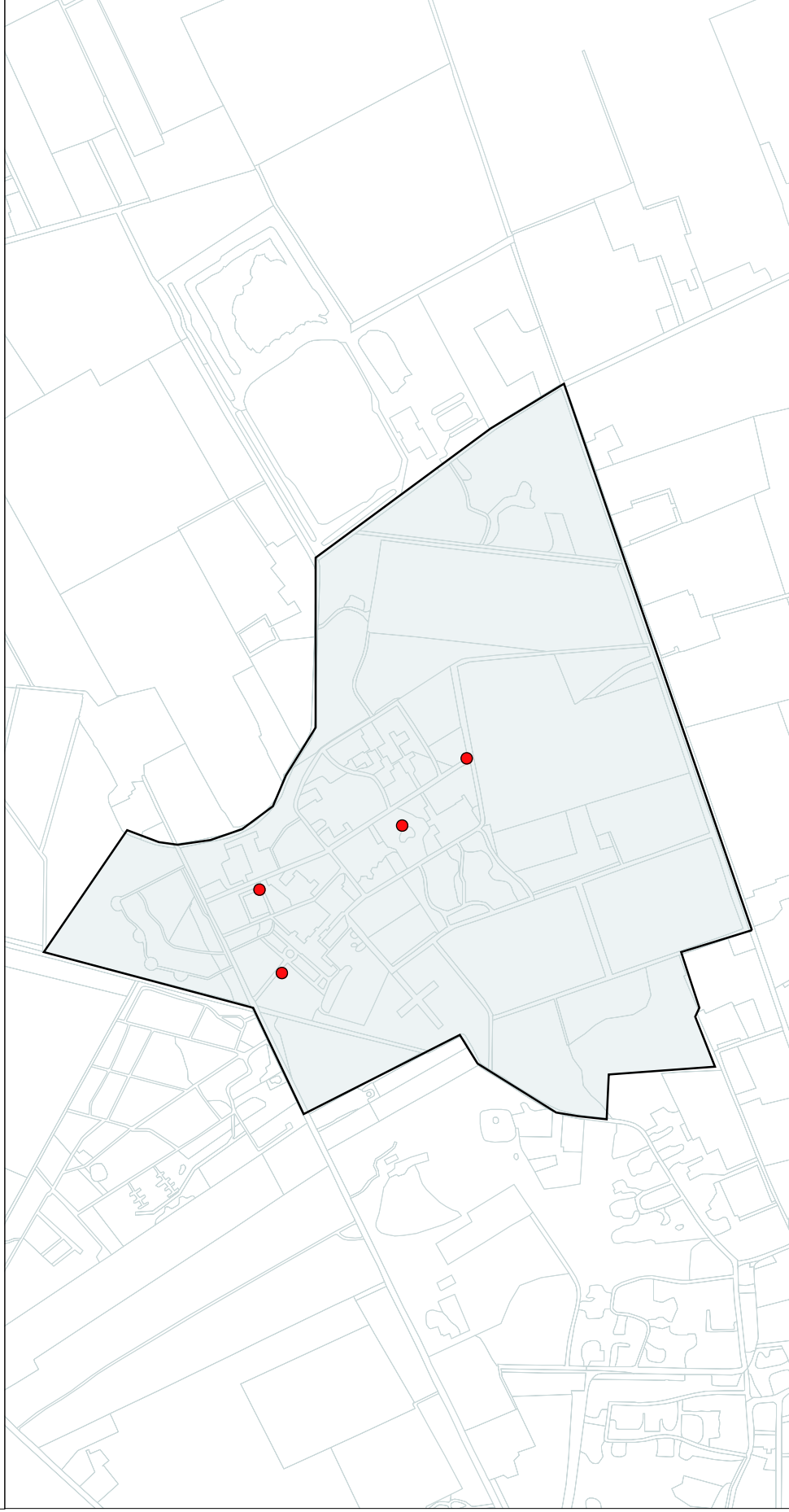

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Groenling 4 territoria

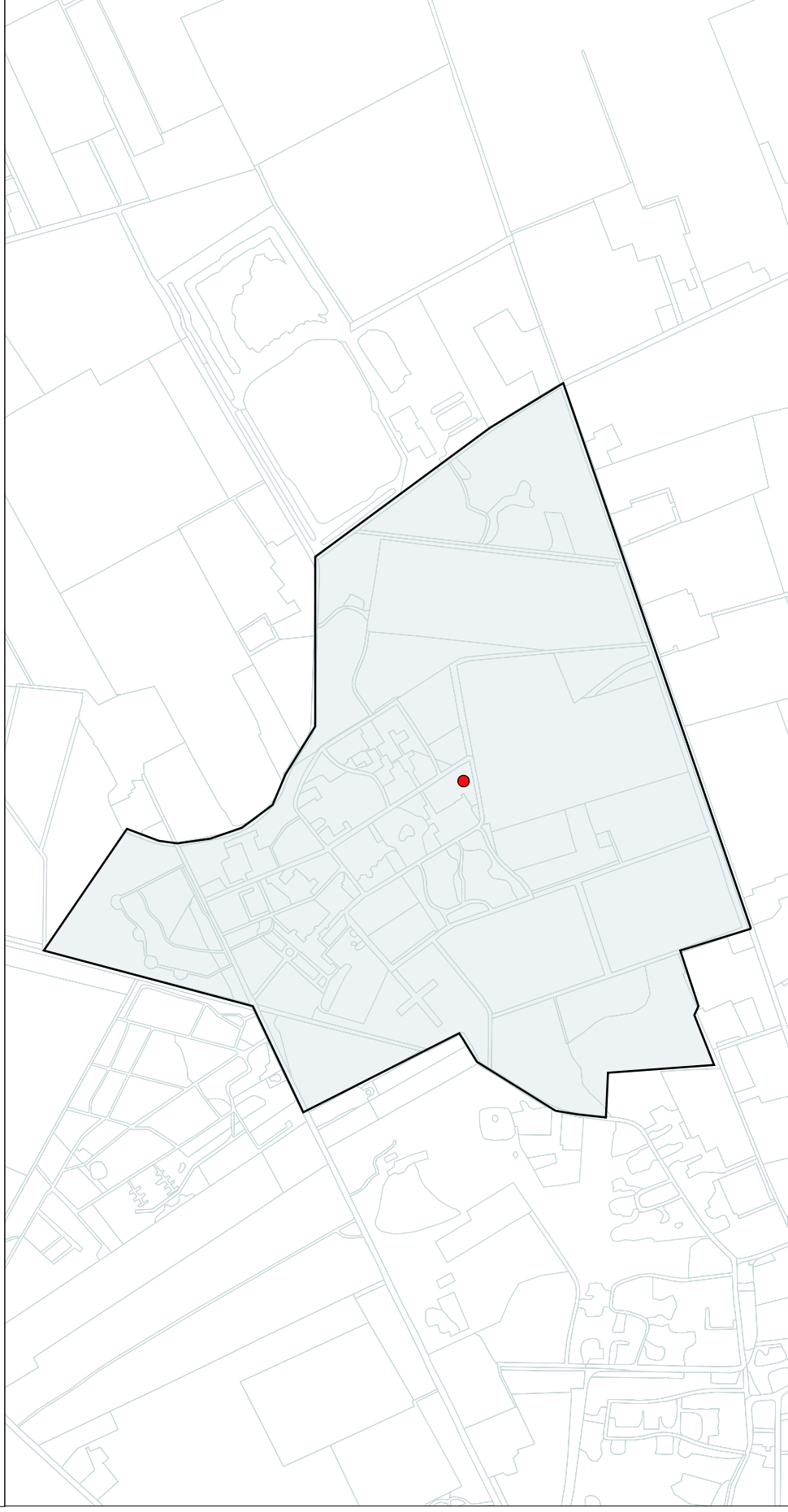

0 250 500 Meters

Providentia 2007

Appelvink 1 territorium

0 250 500 Meters

